

Role výchovného poradce v ZŠ

Lucie Dobešová

Bakalářská práce
2016

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Lucie Dobešová
Osobní číslo: H138012
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Role výchovného poradce na ZŠ

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- zasazení funkce výchovného poradce do současného konceptu ZŠ;
- vymezení role výchovného poradce;
- pojmenování jeho nejdůležitějších funkcí a kompetencí.

V praktické části bude realizován výzkum pomocí rozhovorů s několika výchovnými poradci, který konfrontuje požadovaný koncept s reálnou situací v ZŠ.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- Bakošová, Z. 2011. Sociální pedagogika ako životná pomoc. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Bakošová, Z. 2013. Terminologický výkladový slovník zo sociálnej pedagogiky. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda.
- Baumannová, A. 2014. Poradenství hrou: praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách. Praha: Raabe.
- Beranová, E. 2014. Metodický průvodce výchovného poradce: praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách. Praha: Raabe.
- Kohoutek, R. 1999. Historie pedagogicko-psychologického poradenství. Brno: Akademické nakladatelství Cerm.
- Knotová, D. a kolektiv. 2014. Školní poradenství. Praha: Grada publishing.
- Mousová, Hadj. Z. a kolektiv. 2004. Intervence: pedagogicko-psychologické poradenství 3. Praha: Univerzita Karlova.
- Popelková, J. 2006. Výchovný poradce: sborník příspěvků z Kongresu výchovného poradenství: Pardubice 25.-26. dubna 2006. Praha: Národní vzdělávací fond.
- Školský zákon, tj. Zákon č. 561/2004 Sb., o soustavě základních, středních škol a vyšších odborných škol.
- Vyhláška MŠMT ČR č. 48/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Monika Tannenbergerová, Ph.D.**
Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce: **4. prosince 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

19.2.2016

Dobčáková, Křesová
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na jeden z nejdůležitějších článků poradenského systému České republiky, a to na osobu výchovného poradce. V teoretické části práce je popsáno současné legislativní vymezení funkce výchovného poradce a také nejčastější problémy, kterými by se měli výchovní poradci zabývat. V praktické části práce se zjišťuje skutečné fungování výchovného poradce ve čtyřech základních školách. Zkoumaný soubor zahrnuje čtyři respondenty ze čtyř základních škol ze Znojemska a z Brněnska. Výsledky výzkumu poukazují na současnou situaci výchovných poradců ve školách a umožňují nám vytvořit si lepší obraz o náplni jejich práce.

Klíčová slova: poradenství, výchovné poradenství, výchovný poradce, kariérové poradenství, základní škola, školský poradenský systém.

ABSTRACT

This bachelor's thesis examines one of the most important elements in the consultation system in the Czech Republic, which is the position of the educational consultant. The current legislative specification of the educational consultant's position and the most common problems which the educational consultant should address are described in the thesis's theoretical section. In its practical section the thesis determines how the educational consultation actually works in four elementary schools. The research set is comprised of four respondents from four elementary schools in the Znojmo and Brno townships of the Czech Republic. The results of the research indicate the current state of educational consultants in schools and enables us to create a better view of how their work is implemented.

Keywords: consultancy, educational consultancy, educational advisor, career consultant, primary school, school counseling system.

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Monice Tannenbergerové, Ph.D. za ochotu a cenné rady, dále všem výchovným poradcům za poskytnutí informací a celé rodině za velkou podporu a trpělivost nejen při psaní bakalářské práce, ale i v průběhu celého studia.

Motto:

„Praxe je nejlepší učitelka.“

Marcus Tullius Cicero

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 PORADENSTVÍ.....	11
1.1 PORADENSTVÍ VE ŠKOLSTVÍ – DEFINICE, VYMEZENÍ POJMU	11
1.2 ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVISTĚ A JEHO SLUŽBY	12
1.2.1 Metodik prevence	14
1.2.2 Školní psycholog	15
1.2.3 Speciální pedagog	16
2 VÝCHOVNÝ PORADCE V ZŠ	17
2.1 STANDARDNÍ ČINNOSTI VÝCHOVNÉHO PORADCE	19
2.2 OBLASTI ČINNOSTÍ VÝCHOVNÉHO PORADCE	20
2.3 KVALIFIKACE VÝCHOVNÉHO PORADCE	24
2.4 VEDENÍ DOKUMENTACE VÝCHOVNÉHO PORADCE	25
2.5 ETICKÝ KODEX VÝCHOVNÝCH PORADCŮ	26
2.6 OSOBNOSTNÍ VLASTNOSTI VÝCHOVNÉHO PORADCE	28
2.7 VÝCHOVNÝ PORADCE V SOUČASNOSTI	28
3 PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE VE ŠKOLE	30
1 PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE S ŽÁKEM	30
3.2 SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE S RODIČI ŽÁKA	31
3.3 SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE S UČITELEM	31
3.4 SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE SE ŠKOLNÍ TŘÍDOU	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 KVALITATIVNÍ VÝZKUM	34
5 METODIKA VÝZKUMU	34
5.1 CÍL VÝZKUMU, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34

5.2	VÝZKUMNÝ VZOREK, METODA VÝZKUMU	35
5.3	ANALÝZA SESBÍRANÝCH DAT	35
5.4	SHRNUTÍ A ZHODNOCENÍ ROZHOVORŮ – ZÁVĚR VÝZKUMU	35
ZÁVĚR		47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		48
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK		51
SEZNAM PŘÍLOH		52

ÚVOD

Tuto práci „Role výchovného poradce v ZŠ“ jsem si vybrala z toho důvodu, že pracuji ve školství a poslání výchovného poradce mě zajímá. Pracovala jsem jako osobní asistent ve větší ZŠ. Mým nadřízeným byla zástupkyně ředitele školy a mojí povinností bylo, být jí neustále k ruce a pomáhat také s organizačními záležitostmi školy. Zde jsem získala velmi cenné zkušenosti, ze kterých neustále čerpám. Nyní jsem zaměstnaná v jiné, také větší ZŠ jako asistent pedagoga. Mým nadřízeným je ředitel školy. V této ZŠ je také zaměstnaný speciální pedagog, který spolu s výchovným poradcem, metodikem prevence a školním psychologem tvoří školní poradenské pracoviště. V budoucnu bych si chtěla ještě dále doplnit vzdělání a také pracovat v ZŠ jako poradenský pracovník, takže tato práce je mojí prvotní motivací. *Cílem mojí teoretické části práce je definování institutu poradenství, objasnění složení školního poradenského pracoviště a popis práce jeho členů. Hlavně popis činností výchovného poradce a jednání výchovného poradce s osobami, které se na výchovně vzdělávacím procesu podílí.*

Jako cíl praktické části mojí práce jsem si zvolila popsat, zda se daří výchovnému poradci v ZŠ realizovat předkládanou náplň práce. V této části se tedy budu zabývat kvalitativním výzkumem a to formou rozhovorů se čtyřmi výchovnými poradci ze čtyř základních škol ze Znojemska a z Brněnska.

Téma práce velmi úzce souvisí s oblastí sociální pedagogiky. V této práci se pokusím zjistit, zda by se mohl sociální pedagog v ZŠ uplatnit například ve spojení s výchovným poradcem nebo na jiném místě v ZŠ, neboť výchovný poradce je v ZŠ velmi důležitá funkce, která ale má velký rozsah činností.

Tato práce je určena široké veřejnosti a všem, kteří se o problematiku výchovného poradenství v ZŠ zajímají.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 PORADENSTVÍ

1.1 PORADENSTVÍ VE ŠKOLSTVÍ– DEFINICE, VYMEZENÍ POJMU

Existuje mnoho definic poradenství – uvádím jen některé.

„Poradenství je aplikovaná teoretická i praktická disciplína, která vznikla z potřeby pomáhat lidem v nesnázích a která se zabývá závažnými lidskými problémy.“¹

Pedagogicko-psychologické poradenství je ve vzdělávacím systému podpurným článkem služeb, které poskytují školy a školská poradenská zařízení dětem a žákům ve věku zpravidla od 3 let do ukončení vzdělávání na SŠ a následně VOŠ, jejich zákonným zástupcům, učitelům a ostatním pedagogickým pracovníkům základních škol, speciálních škol, středních a vysokých škol a předškolních a školských zařízení.²

Toto poradenství tvoří podmínky pro zdravý duševní a sociální vývoj žáků a utváří jejich osobnost v průběhu vzdělávání, aby byly využity jejich schopnosti rozhodovat se při volbě povolání a aby získali požadované společenské postavení v životě a zabránilo se patologickým jevům při dospívání ve škole i v rodině nebo zařízeních nahrazujících rodinu. Poradenské služby poskytují buď specializovaná poradenská zařízení jako jsou PPP, SPC a SVP, nebo školní poradenská pracoviště, kde nalezneme výchovné poradce, školní metodiky prevence, školní psychology a školní speciální pedagogy.³

Dle Geistova psychologického slovníku se jedná o pomoc při řešení obtížných životních situací individuální nebo sociální povahy.⁴

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., z 9. 2. 2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních nám sděluje, že standardní poradenské služby ve školách a školských poradenských zařízeních jsou poskytovány dětem, žákům, studentům,

¹ MOUSSOVÁ, HADJ. Z. A KOL.. *Intervence: pedagogicko-psychologické poradenství* 3. Praha. Univerzita Karlova. 2004., s. 5.

² PRŮCHA, J., ed. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál. 2009.

³ VÍTKOVÁ, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno. PdF MU 2004.

⁴ GEIST, B. *Psychologický slovník*. 2. Vyd. Praha. Vodnář. 2000.

jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením bezplatně, a to na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo školských zařízení.⁵

Dle Bakošové se na většině škol ve státě Florida v USA setkáváme se sociálními pedagogy, kteří odborně řeší jen problémy žáků a studentů a nevěnují se učitelské profesi. Výchovní poradci zde nejsou učitelé, kteří jsou mnohdy „vyhořeni“ a vyčerpaní svými „nadvazky“ a nedostatkem času na plnění povinností.⁶

1.2 ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVÍŠTĚ A JEHO SLUŽBY

Poradenští pracovníci, kteří působí v základních školách, poskytují několik služeb. Jejich počet se odvíjí od personálního složení školního poradenského pracoviště. Každá základní škola zajišťuje školní poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu žáků a jejich vzdělávacím potřebám. Rozsah těchto služeb upravuje § 7 vyhlášky MŠMT č. 116/2011 Sb. (novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.), o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

§ 7

Škola

- (1) *Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří*
- (2) *spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem.*
- (3) *Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu žáků a jejich vzdělávacím potřebám zaměřené na:*

⁵ Vyhláška MŠMT ČR č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a novela této vyhlášky 116/2011 Sb.

⁶ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 3. Aktualit. a rozšíř. vyd. Bratislava: Public Relations, s. r. o. 2008.

- a. *prevenci školní neúspěšnosti,*
- b. *primární prevenci sociálně patologických jevů,*
- c. *kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,*
- d. *odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním,*
- e. *péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků,*
- f. *průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či výukovými obtížemi a vytváření předpokladů pro jejich snižování a*
- g. *metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti školy.*⁷

*„Kromě již tradičních služeb, jako jsou kariérové poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, je třeba se ve školách věnovat oblasti prevence rizikového chování žáků a školní neúspěšnosti, neméně důležitá je také podpora a vytváření podmínek pro rozvoj osobnosti žáků a užší spolupráci rodiny a školy nebo podpora integrace dětí a žáků se zdravotním postižením do běžných typů škol a práce s mimořádně nadanými žáky. V neposlední řadě je nutné poskytnout poradenské služby rovněž pedagogům a podporovat celkovou proměnu školy.“*⁸

Poradenské služby v ZŠ zpravidla poskytuje výchovný poradce, školní metodik prevence, školní psycholog, popř. školní speciální pedagog plus tým, který se skládá ze zvolených školských pedagogů. Za tyto služby zodpovídá ředitel školy, popř. jiný ředitelem pověřený pracovník, který je odpovědný za vytvoření preventivního programu školy. Je důležité spolupracovat i s jinými mimoškolskými poradenskými zařízeními v regionu, jako jsou PPP, SPC, SVP a také IPS úřadů práce.⁹

„Pokud není ve školách ustaveno školní poradenské pracoviště a poradenské služby poskytují pouze výchovní poradci a školní metodici prevence, pak se stává, že nemají dostatek

⁷ Vyhláška MŠMT ČR č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a novela této vyhlášky 116/2011 Sb.

⁸ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014. s. 26.

⁹ NILSSON, P., ÅKERBLÖM, P. *Kariérové poradenství pro život: Poradenská metoda budoucnosti*. Český překlad NVF – NISP. Vyd. 2., Brno. P. F. art. 2003.

času a někdy ani odborné znalosti řešit celou šíři problémů, kterou v současné době výchovně – vzdělávací proces přináší. V těch školách, kde poradenské pracoviště existuje a tým tvoří kromě výchovných poradců a školních metodiků prevence i školní psychologové a školní speciální pedagogové, jsou s jejich činnostmi velmi pozitivní zkušenosti. Současná legislativa ovšem neřeší financování těchto pro školy tolik potřebných odborníků, pro školy není zajištěna stabilita a optimální podmínky pro vybudování kvalitního systému poradenských služeb. Legislativa přesně popisuje, jaké standardní činnosti mají poradenští pracovníci ve škole vykonávat, podmínky pro jejich práci však často takovým požadavkům neodpovídají.“¹⁰

Bez písemného souhlasu zákonného zástupce žáka nemohou poradenští pracovníci poskytovat poradenství nezletilým. Tento souhlas není zapotřebí, jen pokud je ohroženo psychické nebo fyzické zdraví žáka nebo osob v jeho okolí a také pokud soud požaduje psychologické vyšetření žáka.¹¹

1.2.1 Metodik prevence

S prací školního metodika prevence souvisejí především výchovné problémy žáků, zabývá se tedy prevencí rizikového chování. Ve fungování školy se velmi často stává, že studijní problémy jsou provázány s výchovnými problémy, a tak je velmi důležité, aby funkce výchovného poradce a metodika prevence velmi úzce spolupracovaly. V některých malých školách vykonává bohužel obě funkce jen jedna osoba, což je nevýhoda zejména z časového hlediska. Obě role mají přílišné množství povinností a současně minimum příležitostí s někým tyto záležitosti řešit. Velmi prospěšné by tedy bylo, kdyby oba učitelé sdíleli společně místnost ve škole, aby mohli navzájem konzultovat práci, a tak by byla mezi nimi snazší domluva a jejich práce by byla efektivnější.¹²

Standardní činnosti školního metodika prevence vymezuje příloha č. 3 k vyhlášce MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a také Koncepce poskytování poradenských služeb ve škole č. j. 27317/2004-24

¹⁰ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014. s. 26.

¹¹ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014. s. 26.

¹² KREJČOVÁ, L. *Výchovný poradce a jeho kolegové, aneb Jak nalézt optimální způsoby spolupráce. Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. roč. 7, č. 5 2010.

zveřejněná ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, ročník LXI, sešit 7 z července 2005.

1.2.2 Školní psycholog

„Školní psychologové intenzivně pracují s jednotlivci i se třídami a zároveň vytvářejí metodickou podporu pro učitele, kteří mají ve svých třídách problematické děti.“¹³

Jejich práce také patří do oblasti výchovného poradenství. Školní psycholog má povinnost se řídit Vyhláškou MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních a také etickým kodexem přijatým Asociací školní psychologie v ČR, který byl zpracován ISPA (Mezinárodní asociací školní psychologie). *„Od roku 2005 je tedy postavení školních psychologů právně zakotveno, ačkoli velký počet školních psychologů i nadále pracuje „nevidovaně“, tj. mimo systém odborného metodického vedení a dalšího vzdělávání.“¹⁴*

Co se týče vzdělání školního psychologa v ČR, jedná se o profesi zastávanou odborníky s magisterským titulem v psychologii.

Činnost školních psychologů vymezuje vyhláška, jak jsem již uvedla. Existuje ale rozdíl mezi činnostmi předepsanými a v praxi realizovanými jako u každé poradenské profese. Ve většině případů je práce školních psychologů odlehčena od diagnostické činnosti, která je více v kompetenci psychologů v pedagogicko-psychologických poradnách.

Nejčastější činnosti školních psychologů, dle Štecha, bychom mohli rozdělit do 4 hlavních oblastí:

1. intervence při řešení výchovných problémů žáků, opakované špatné kázně, mnohdy i krizová intervence,
2. prospěch žáků, vzdělávací selhání,
3. mediační činnosti,
4. vzdělávání učitelů, osvěta.¹⁵

¹³ BĀRTÍK, P. a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Vyd. 1., Praha. 2010. s. 79.

¹⁴ ŠTECH, S., ZAPLETALOVÁ, J. *Úvod do školní psychologie*. 1. Vyd. Praha. Portál. 2013. s. 77.

¹⁵ ŠTECH, S., ZAPLETALOVÁ, J. *Úvod do školní psychologie*. 1. Vyd. Praha. Portál. 2013.

Velkou výhodou je pro třídu, v níž se vyskytuje jeden nebo i více integrovaných žáků, pokud se mohou během celého školního roku setkávat se školním psychologem. Je to prospěšné nejen pro žáky s IVP, ale i pro ostatní žáky ve třídě z toho důvodu, že dostávají od psychologa návod, jak s integrovanými spolužáky jednat a jak tolerovat jejich případné špatné chování. Školní psycholog může být ve škole zaměstnaný nebo může škola využívat služeb externího psychologa, který není zaměstnancem jedné školy, ale působí na více školách zároveň.

Pokud je ve škole přítomen školní psycholog, situace je vždy mnohem jednodušší pro školní poradenské středisko i pro problémového žáka a jeho rodiče. To vše ale jen za předpokladu, že rodič podepíše souhlas, že školní psycholog může pracovat s jejich dítětem.

1.2.3 Speciální pedagog

„Speciální pedagog provádí pedagogickou, diagnostickou, terapeutickou, logopedickou a poradenskou činnost. Vyhodnocuje nápravné, reedukační a kompenzační postupy. Spolupracuje s rodinami a rodiči postižených dětí a mládeže během provádění nápravných metod. Případně může poskytovat speciální pedagogické služby.“¹⁶

Tato funkce školního speciálního pedagoga neexistuje na všech školách. Vedení školy nemusí ustanovit speciálního pedagoga, ale dle pokynu MŠMT k poskytování poradenských služeb na školách a školských zařízeních č. j. 13409/98-24 může. Pokud je ustanoven ve škole, bývá většinou zaměstnán pouze na částečný úvazek a jeho práce se na různých školách liší.

„Někde je zaměřena na optimalizaci vzdělávacího procesu z hlediska jeho psychosociálních podmínek. Na jiných školách věnuje větší pozornost minimalizaci výchovných a vzdělávacích problémů žáků prostřednictvím individuální práce s nimi a s jejich učiteli. V každém případě je zaměřen na individuální práci s žáky, na řešení jejich problémů a na jejich vedení k lepší orientaci ve vlastních vzdělávacích možnostech a perspektivách.“

Nejrozsáhlejší oblastí práce speciálního pedagoga je poradenství. Poradenství hlavně žákům a pedagogům školy. Na rozdíl od třídního učitele je speciální pedagog především

¹⁶ <http://www.prace.cz/poradna/encyklopedie-profesi/s/specialni-pedagog/>

v roli poradenské. V některých školách existují školní poradenská centra (pracoviště) pro žáky a jejich rodiče. Na tomto pracovišti působí speciální pedagog a školní psycholog, kde poskytuje klasické poradenské služby především pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami.¹⁷

2 VÝCHOVNÝ PORADCE V ZŠ

Výchovný poradce plní ve škole důležitou úlohu. Má za úkol přispívat ke zlepšení celkového klimatu školy a spolupracovat se všemi pedagogickými pracovníky. Je přímo podřízen řediteli školy. Často plní roli „mediátora“, tedy osoby, která se snaží najít vhodné řešení pro všechny zúčastněné strany. Měl by vždy vystupovat v zájmu školy a je podřízen přímo řediteli školy. Výchovný poradce realizuje úkoly pedagogického poradenství v oblasti výchovy, vzdělávání a volby povolání.¹⁸

Výchovný poradce poskytuje pedagogicko-psychologické poradenství v základních a středních školách. V současné době zastávají funkce výchovných poradců především učitelé s delší dobou učitelské praxe, kteří navíc absolvovali speciální vysokoškolskou kvalifikaci, tedy postgraduální studium.¹⁹

Výchovný poradce se věnuje především problematice kariérového poradenství a procesu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (včetně integrace nadaných) na školách.²⁰

Zároveň je prostředníkem mezi mimoškolními pedagogicko-psychologickými poradnami a školou, kde vykonává svoji funkci výchovného poradce.²¹

Mezi nároky, kladené na výchovné poradce, je v první řadě nadání umět jednat s dětmi a dospívajícími, kteří potřebují poradit, podpořit nebo poskytnout pomoc při řešení problému. Další důležitou povinností poradce je poskytování konzultací žákům i jejich zákonným

¹⁷ VÍTKOVÁ, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno. PdF MU 2004. s. 179.

¹⁸ http://www.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/aktuality/2014/Perinova_8_12_2014_sem_z_praxe.pdf

¹⁹ OPEKAROVÁ, O. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha. Univerzita Jana Amose Komenského. 2010.

²⁰ http://www.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/aktuality/2014/Perinova_8_12_2014_sem_z_praxe.pdf

²¹ OPEKAROVÁ, O. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha. Univerzita Jana Amose Komenského. 2010.

zástupcům. Také by měl metodicky podporovat třídní učitele a ostatní pedagogické pracovníky, ale jeho povinností je i spolupráce s odborníky pomáhajících profesí a zaměstnanci dalších úřadů, které se zabývají péčí o děti a mládež. Poradce svými odbornými znalostmi má pomáhat řediteli školy při řešení problémů ve škole a metodikovi prevence při zabránění sociálně patologickým jevům. Pokud bude poradce dostatečně kvalifikován a bude provádět včasnou diagnostiku, přispěje tím k prevenci sociálně patologických jevů ve škole, které mají špatný vliv na socializaci žáků.²²

§ 3 Nařízení vlády ČR č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně-pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků určuje, o kolik hodin se učiteli-výchovnému poradci zkracuje rozsah přímé vyučovací činnosti.

a) v základní a střední škole s počtem žáků

1. do 150 o 1 hodinu týdně,

2. do 250 o 2 hodiny týdně,

3. do 550 o 3 hodiny týdně,

4. do 800 o 4 hodiny týdně,

5. nad 800 o 5 hodin týdně,

b) v základní škole speciální s počtem tříd

1. do 7 o 1 hodinu týdně,

2. do 12 o 2 hodiny týdně,

3. nad 12 o 3 hodiny týdně.²³

Asociace výchovných poradců projednala a schválila na Kongresu výchovných poradců v Praze dne 28. 3. 2008 Etický kodex výchovných poradců. Každý výchovný poradce má zapotřebí se jím řídit při práci s klienty a jednat v souladu s ním, neboť se při výkonu své funkce setkává s mnoha choulostivými a důvěrnými informacemi.²⁴

²² VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. 1. Vyd. Havlíčkův Brod. Grada Publishing 2007.

²³ §3 Nařízení vlády ČR č. 75/2005 Sb.

²⁴ <http://www.asociacevp.cz/index.php/?akce=5>

Výchovný poradce má být pedagog a zároveň osoba, kterou žáci ve škole vyhledávají a navštěvují k řešení svých problémů a svěřují mu svoje důvěrné informace. Výchovný poradce bývá vybírán z řad pedagogů školy a je do své funkce jmenován ředitelem školy. Svou funkci vykonává vedle svého o 1 – 5 hodin sníženého úvazku dle §3 Nařízení vlády ČR č. 75/2005 Sb.

K nejdůležitějším funkcím výchovného poradce na školách by mělo především patřit informování žáků, rodičů a všech pedagogických pracovníků ve škole i pracovníků mimo oblast školství, dále monitorování vývoje žáků a také diagnostika. Dále by měl výchovný poradce přispívat náměty a podněty ke zlepšení výchovy a vzdělávání žáků ve škole, měl by poskytovat konzultace pro žáky i zákonné zástupce a v neposlední řadě poskytnout podporu pedagogickému sboru, především třídním učitelům.

„Ve skutečnosti však pro tuto poradenskou práci „první pomoci“ nemá časovou kapacitu a vzhledem k velikosti škol nebývá fyzicky dost dobře možné, aby měl se všemi žáky školy dobrý kontakt. Proto směřuje převážnou část svých poradenských aktivit především k žákům problémovým, k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.“²⁵

2.1 STANDARDNÍ ČINNOSTI VÝCHOVNÉHO PORADCE

Náplň práce výchovného poradce neboli seznam standardních činností je legislativně vymezen v příloze č. 3 k vyhlášce MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Jsou to činnosti poradenské, metodické a informační.²⁶

O těchto činnostech vede výchovný poradce písemnou dokumentaci (viz kapitola 2.4).

Při stanovování náplně práce je třeba brát zřetel i na to, kdo se na poskytování poradenských služeb ve škole podílí a jak spolu jednotliví poradenští pracovníci spolupracují.²⁷

Prioritou výchovného (kariérového) poradce jsou otázky oblasti kariérového poradenství a k dalším jeho činnostem patří procesy jako integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

²⁵ VÍTKOVÁ, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno. PdF MU 2004. s. 178.

²⁶ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014. s. 31.

²⁷ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014. s. 31.

Charakter poradenské činnosti výchovného poradce se liší od poradenské povinnosti třídního učitele. Zabezpečuje spolupráci školy s různými externími poradenskými zařízeními a institucemi. Pro ostatní učitele a vedení školy zabezpečuje funkci konzultanta pro nacházení nových kroků a postupů při řešení otázek výchovy. K náplni práce výchovného poradce mj. také patří konzultace pro žáky a zákonné zástupce, zároveň informační činnost pro žáky, jejich zákonné zástupce, pedagogické pracovníky a také pracovníky mimo oblast školství, dále metodická pomoc třídním učitelům a ostatním pedagogickým pracovníkům ve škole. Výchovný poradce také navrhuje různá opatření v edukaci žáků ve škole a monitoruje vývoj žáků a také se podílí na diagnostické činnosti. Celkově jde o podporu při rozvoji osobnosti žáků a studentů při vzdělávání.²⁸

Dle výzkumného šetření „Mapování práce výchovných poradců“ prováděného IPPP ČR v roce 2002-2003 je zřejmé, že výchovní poradci častěji řeší důsledky špatného chování žáků a méně často pak otázky kariérového poradenství.

*„Realizovaná výzkumná šetření potvrdila, že výchovní poradci se v 90% věnují kariérovému poradenství ve spolupráci s třídními učiteli, nyní je třeba ještě lépe provázat tyto služby s kariérovým vzděláváním a poskytováním informací, které kariérové poradenství doplňují“.*²⁹

2.2 OBLASTI ČINNOSTÍ VÝCHOVNÉHO PORADCE

Výchovný poradce působí ve škole v několika oblastech. Kariérové poradenství je pro většinu výchovných poradců stěžejní oblastí činnosti. Dále je to výchova a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, péče o žáky neprospívající a nadané žáky, řešení problémů spojených se školní docházkou a neméně důležitá je oblast řešení problémových situací ve škole.³⁰

²⁸ VÍTKOVÁ, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno. PdF MU 2004.

²⁹ NILSSON, P., ÅKERBLÖM, P. *Kariérové poradenství pro život: Poradenská metoda budoucnosti*. Český překlad NVF – NISP. Vyd. 2., Brno. P. F. art. 2003. s. 33.

³⁰ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014.

Kariérové poradenství

„Kariérové poradenství je proces, ve kterém člověk vytváří vazby a rovnováhu mezi sebou a trhem práce.“³¹

Dle Hlouškové kariérové poradenství vzniklo z profesního poradenství, jakožto nejstarší oblasti poradenské teorie a praxe, zaměřující se na uplatnění absolventů na trhu práce.³²

Dle Knotové kariéroví poradci poskytují především informace žákům a jejich zákonným zástupcům a vykonávají administrativní činnosti týkající se podávání přihlášek k dalšímu středoškolskému vzdělávání. Podávání přihlášek na střední školy se řídí platnou legislativou, a to školským zákonem č. 561/2004 Sb., ve znění zákona č. 472/2001 Sb., část Přijímání ke vzdělávání ve střední škole § 59-64 a také vyhláškou č. 671/2004 Sb., která určuje organizaci přijímacích řízení na středních školách ve znění vyhlášky č. 422/2006 Sb., č. 46/2008 Sb., č. 394/2008 Sb. A č. 6/2012 Sb.

Do oblasti vzdělávání k volbě povolání by žáci měli být zasvěceni prostřednictvím různých edukativních programů ve školách. Z praxe víme, že ZŠ zařazují do svých rozvrhů hodin pro osmé a deváté ročníky předmět Svět práce. Tento předmět vede buď přímo výchovný (kariérový) poradce, nebo učitel občanské výchovy, který je absolventem kurzu s tímto zaměřením.³³

Už rodiče žáků, kteří navštěvují první stupeň základní školní docházky, vyhledávají konzultace s výchovnými poradci kvůli přestupu na speciální typy škol (například sportovní, umělecké nebo jazykově zaměřené školy). Dále v 5. ročníku řeší rodiče s výchovnými poradci přestup žáka na osmileté gymnázium, zda je to vhodné a zda bude nároky budoucí školy zvládat. Výchovný poradce by tedy měl umět rodiče informovat o náročnosti studia v těchto školách a také domluvit v poradenském zařízení odborné diagnostické vyšetření.

34

³¹ NILSSON, P., ÅKERBLUM, P. *Kariérové poradenství pro život: Poradenská metoda budoucnosti*. Český překlad NVF – NISP. Vyd. 2., Brno. P. F. art. 2003. s. 19.

³² HLOUŠKOVÁ, L. et al. *Vzdělávání poradců v České republice*. [Výzkumná zpráva]. Praha. Národní vzdělávací fond. 2004.

³³ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014.

³⁴ KREJČOVÁ, L. Výchovný poradce a jeho kolegové, aneb, Jak nalézt optimální způsoby spolupráce. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Roč. 7, č. 5. 2010.

Každý výchovný poradce by měl znát různé typy středních škol a měl by být schopen dostatečně informovat žáky devátých ročníků o zaměření škol a podmínkách přijímacího řízení. Výchovný poradce na svých schůzkách poskytuje konzultace jednotlivým žákům a jejich zákonným zástupcům a může poradit postup, podle kterého mohou žáci a jejich rodiče vybírat SŠ s ohledem na případný talent a další dovednosti žáka. V mnoha okresech výchovní poradci s žáky posledních ročníků navštěvují různé přehlídky středních škol, kde střední školy zprostředkovávají informace pro své budoucí studenty. Jednou z dalších činností výchovných poradců je uskutečňování hromadných návštěv žáků osmých a devátých tříd v Informačním poradenském středisku (IPS) blízkého ÚP.

Vyplnění a podání přihlášky na střední školu by měl zajistit zákonný zástupce žáka, často ale dochází k tomu, že výchovní poradci na školách žákům přihlášky jak vydají, tak také pomohou vyplnit. Je to způsobeno především tím, že výchovní poradci znají platnou legislativu, která se často mění. Výchovní poradci mají za úkol tyto změny sledovat a včas o změnách informovat.³⁵

Další náplní práce výchovného poradce je také posuzování zájmu žáků a vyhodnocení procesu přijímacího řízení. Toto vše následně výchovný poradce shrne v závěrečné zprávě o své pracovní náplni nebo činnostech školního poradenského pracoviště.³⁶

Výchova a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

V této oblasti výchovný poradce zajišťuje hlavně administrativní a metodickou část. Především je to zajištění diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb, založení zpráv z vyšetření žáků ve školských poradenských zařízeních a dohled na vytvoření a plnění individuálních vzdělávacích plánů (IVP) pro integrované žáky.

Návrh žáka vyšetřit ve školských poradenských zařízeních může dát jak zákonný zástupce žáka, tak i třídní učitel ve spolupráci s dalšími vyučujícími žáka. Před odesláním dítěte k vyšetření do školského poradenského zařízení by měl zákonný zástupce podepsat souhlas s vyšetřením žáka ve školském poradenském zařízení a dále souhlas s poskytnutím infor-

³⁵ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014.

³⁶ http://zsprosec.cz/1415/dok/08-plan_vychovneho_poradce.pdf 17.10.2015

mací o dítěti, který je pak součástí poradenské dokumentace žáka ve škole. Na vyšetření se posílá žák s vyplněným dotazníkem.

Dotazník školského poradenského zařízení, které je žáku doporučeno, vyplňuje třídní učitel, popř. další vyučující žáka. Následně by měl výchovný poradce vyplněný dotazník zkontrolovat, popř. opravit a odeslat. Když škola nebo zákonný zástupce žáka obdrží zprávu z vyšetření, výchovný poradce ji založí a předá informace třídnímu učiteli a dalším vyučujícím žáka (především návod, jak se žákem ve škole zacházet).

S informacemi z vyšetření žáka v školském poradenském zařízení se musí nakládat jako s důvěrnými dokumenty – nemohou být umístěny volně k dispozici. Výchovný poradce má povinnost evidovat originály zpráv z vyšetření.

Výchovný poradce dohlíží na vytvoření a plnění individuálních vzdělávacích plánů pro integrované děti. Právo povolit žákovi integraci a vzdělávat se podle IVP je ustanoveno v § 18 školského zákona (č. 561/2004 Sb.), pravidly IVP pak do detailu řídí § 6 vyhlášky č. 73/2005 Sb., ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí a žáků mimořádně nadaných. Výchovný poradce by měl zařídit včasné vytvoření IVP. Z praxe víme, že na vzniku IVP pro integrovaného žáka pracují pod vedením třídního učitele všichni vyučující žáka, zákonní zástupci i žák samotný. IVP by měl být dohodou školy, rodiny a žáka. Víme také, že je dobré, aby se výchovný poradce zúčastnil schůzky k projednávání IVP se žákem a rodiči.

Pravidelně, většinou na konci školního roku výchovný poradce vyhodnocuje efektivitu plnění IVP. Může používat zpětnovazební dotazníky vyplněné zákonnými zástupci žáka a informace od třídních učitelů integrovaných žáků a dalších vyučujících ostatních předmětů. Je dobré také přihlídnout k studijním výsledkům žáka. Všechny tyto sesbírané informace tvoří podklad při vzniku IVP pro integrovaného žáka na další školní rok.³⁷

Péče o žáky nespívající a nadané žáky

Vyhledávání žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují speciální péči a navrhování pomoci těmto žákům je dalším okruhem práce výchovného poradce. V tomto oboru výchovný po-

³⁷ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014.

radce úzce kooperuje s třídními učiteli těchto žáků a vyhodnocuje výsledky pedagogických rad. Skupiny dětí, které vyžadují speciální péči, jsou ve škole hlavně žáci s neprospěchem. Tento neprospěch se často negativně projeví i v chování žáků, kteří mohou narušovat příznivé klima třídy a etické chování ostatních žáků. Nejdůležitějším úkolem výchovného poradce je včasné nacházení důvodů neprospěchu.

Špatný prospěch žáka, dlouhodobá absence, specifická porucha učení nebo nízký intelekt žáka, to vše jsou důvody k zásahu výchovného poradce. Za problematické je považováno, když žák přestane spolupracovat a nevykonává požadovanou školní práci a neplní si svoje základní školní povinnosti. Účinným řešením těchto problémů bývá společné projednání potíží za přítomnosti třídního učitele, vyučujícího předmětu, ve kterém dochází k neprospěchu, rodiče a samozřejmě žáka. Na těchto jednáních pak dochází ke stanovení takových opatření a postupů, které by měly vést ke zlepšení studijních výsledků žáka. Dle výsledků dobré praxe se osvědčilo zakládání originálů záznamů z jednání s rodiči žáků do dokumentace žáka, kterou vede výchovný poradce. Kopie těchto záznamů z jednání by měli pokaždé dostat rodiče žáka.

Pokud se ve škole nachází žák, který vypadá, že disponuje mimořádným nadáním, může dát třídní učitel impuls k vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Následně se musí toto téma řešit se zákonným zástupcem žáka, pak teprve může výchovný poradce vyšetření žáka domluvit a zařídit. Další povinností výchovného poradce je postarat se o vytvoření a plnění IVP v případě, že to školské poradenské zařízení navrhne. § 13 vyhlášky č. 73/2005 Sb., ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí a žáků mimořádně nadaných stanovuje, co bude IVP pro nadaného žáka obsahovat.³⁸

2.3 KVALIFIKACE VÝCHOVNÉHO PORADCE

§ 8 Vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků určuje kvalifikaci výchovných poradců. Vyhláška nařizuje studium na veřejných vysokých školách v rámci celoživotního vzdělávání, které trvá minimálně 250 vyučovacích hodin. Je ukončeno obhajobou závěreč-

³⁸ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014.

né písemné práce a závěrečnou komisionální zkouškou. Úspěšní absolventi si takto opatří osvědčení a získají specializaci zaměřenou na pedagogiku, speciální pedagogiku a psychologii. Tato specializace je nutná pro výkon funkce výchovného poradce.³⁹

Programy CŽV jsou určeny pro vysokoškolsky vzdělané pedagogy s alespoň dvouletou praxí ve školství nebo pro absolventy jiných než učitelských oborů, kteří se stali pedagogy po absolvování doplňkového pedagogického studia.⁴⁰

2.4 VEDENÍ DOKUMENTACE VÝCHOVNÉHO PORADCE

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních stanovuje standardní činnosti výchovného poradce. Tyto činnosti zahrnují také vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.

§ 4 novelizované vyhlášky č. 116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních upravuje vedení dokumentace všech poradenských pracovníků ve škole. Vedením dokumentace výchovného poradce na škole se ale zabývá jen odst. 1 písm. b) a c) této vyhlášky, kde je uvedeno:

Školské poradenské zařízení vede dokumentaci:

b) o žádostech o poskytnutí poradenské služby, o odmítnutí nebo přerušení poskytování poradenské služby,

c) o vyšetření, jeho výsledcích a poskytnuté péči individuální i skupinové.⁴¹

Vyhláška neuvádí, jakou podobu má dokumentace mít. Z toho vyplývá, že na formě dokumentace se musí výchovný poradce domluvit s vedením školy. Je nutností, aby se s citlivými údaji nakládalo v souladu s etickými pravidly.⁴²

³⁹ Vyhláška MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

⁴⁰ <https://www.cdv.tul.cz/wp-content/uploads/2015/08/Studium-pro-v%C3%BDchovn%C3%A9-poradce.pdf>

⁴¹ Vyhláška MŠMT ČR č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a novela této vyhlášky 116/2011 Sb.

⁴² KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014.

2.5 ETICKÝ KODEX VÝCHOVNÝCH PORADCŮ

Etický kodex výchovných poradců je oficiálním dokumentem. Byl projednán a schválen Asociací výchovných poradců na Kongresu výchovných poradců v Praze dne 28. 3. 2008. Vymezuje etické zásady, dle kterých by měl výchovný poradce při práci s klientem jednat. Informuje také další osoby spolupracujících úřadů a institucí. Kodex obsahuje 4 části. První část řeší etickou odpovědnost výchovného poradce vůči klientům, to znamená nadřazenost zájmů klientů a také důvěrnost informací a ochranu soukromí. Druhá část se zabývá právy a prospěchem klienta, třetí část popisuje omezení vyplývající z profese. Poslední čtvrtá část řeší výkon profese neboli profesionální praxi výchovného poradce s žáky a studenty, s rodiči a s odborníky jiných profesí.

ČÁST I.

Problémy klienta na prvním místě

Výchovný poradce by měl:

- učinit pro uspokojení klienta maximum dle svých znalostí a možností,
- být loajální vůči klientovi, za kterého nese určitou odpovědnost,
- poskytovat spolehlivé a ucelené informace týkající se jeho činnosti ve prospěch klienta.

Výchovný poradce by neměl:

- navazovat vztahy, které nejsou v souladu se zájmy klienta,
- využívat spolupráce s klientem k vlastnímu užítku,
- podílet se na jakékoliv formě diskriminace na základě rasy, barvy pleti, pohlaví, sexuální orientace, věku, náboženství, národnosti, rodinného stavu, politického přesvědčení, psychického nebo fyzického handicapu nebo jakéhokoliv jiného zaměření, osobní vlastnosti, postavení nebo stavu.

Diskrétnost a privátnost

Výchovný poradce by měl:

- respektovat diskrétnost citlivých údajů dosažených při práci s klientem,
- umožnit klientovi nahlédnout do jeho dokumentace vedené výchovným poradcem a také do informací o jeho osobě vedené školou.

Výchovný poradce by neměl:

- zpřístupnit data o klientovi nikomu cizímu, výjimkou jdou odborné relevantní

důvody a pedagogický sbor školy.

ČÁST II.

Pravomoci a užitek klienta

Klient má právo na bezpečí a zachování profesionálního tajemství. Poradce musí být nezájatý, hájit a dodržovat klientova práva a nepřipustit žádné zneužití klienta. Klient musí být seznámen s činností výchovného poradce, musí s ní souhlasit od začátku, jakékoliv změny musejí být předem projednány s klientem. Klient musí od poradce získat informace o rizicích spolupráce i nespolečné. Poradce nemůže pracovat s klientem bez podepsaného souhlasu klienta nebo zákonného zástupce. S klientem poradce pracuje v soukromí, nikdo další nesmí být přítomen. S klientem se musí zacházet s respektem a důstojností. Poradce je povinen zpřístupnit žákovi přehled o smyslu a záměru dílčích kroků a opatření při poskytování poradenství. Poradce by se měl snažit maximálně podporovat svobodné rozhodování klientů. Poradce nesmí omezovat žádná práva klientů.

ČÁST III.

Profesní hranice

Výchovný poradce vykonává jen služby, ke kterým je oprávněn. Nepozměňuje svou kvalifikaci.

Ví, kde jsou hranice jeho činností, a v případě potřeby si přizve další odborníky a zná jejich hranice.

Umí využívat aktuální školskou legislativu ke své práci. Pokud něco není v souladu s etickými pravidly, snaží se tento nesoulad zlikvidovat. Pokud tato činnost není úspěšná, měl by upřednostnit etické principy.

ČÁST IV.

Profesionální spolupráce

- s žáky a studenty

Výchovný poradce upřednostňuje zájmy dětí, žáků a studentů, o které pečuje. Zprostředkovává žákům a studentům informace o jejich spolupráci dle jejich věku, schopností a mentální úrovně. Nezneužívá pro své osobní účely žádné vztahy s klienty.

- s rodiči

Výchovný poradce zprostředkovává zákonným zástupcům informace o podstatě spolupráce s jejich dítětem. U integrovaných žáků a studentů má výchovný poradce povinnost obeznámit zákonné zástupce s IVP jejich dítěte nebo předává zákonným zástupcům informace o plánu podpory jejich dítěte.

- s odborníky jiných profesí

Výchovný poradce vyhledává kontakty a udržuje pracovní vztahy s odborníky dalších potřebných profesí a zná jejich činnosti a hranice.⁴³

2.6 OSOBNOSTNÍ VLASTNOSTI VÝCHOVNÉHO PORADCE

Kříčková (2013) uvádí, že předpokladem pro výkon funkce výchovného poradce je touha pomáhat lidem. Výchovný poradce má být empatický, vyrovnaný, sociálně orientovaný, má umět a mít zájem naslouchat ostatním lidem. Velmi důležitá je emocionální stabilita poradce, kdy poradce zvládá řešit problémy s nadhledem. Musí být schopný zachovat odstup od dané komplikace a být objektivní a nezaujatý.

Práce s lidmi je velice nesnadná, zejména s lidmi, kteří mají nějaký problém. Poradce by měl zůstat především v rovině emocionální, protože nikdy není schopen vyřešit všechny problémy stoprocentně. Má schopnost povznést se nad možný neúspěch. Vždy je v prvé řadě na žákovi, zda se pokusí svou situaci změnit či nikoliv. Výchovné poradce by neměla negativně ovlivnit skutečnost, že nedostanou vždy kladné zpětné vazby. Musí být důvěryhodný. Má za povinnost konat výhradně dle Etického kodexu výchovných poradců.⁴⁴

2.7 VÝCHOVNÝ PORADCE V SOUČASNOSTI

Institut pedagogicko-psychologického poradenství provedl v letech 2002-2003 celostátní průzkum, pomocí kterého zjišťoval stav služeb poskytovaných výchovnými poradci na školách. Zkoumali situace na základních školách, středních odborných školách a učilištích,

⁴³ <http://www.asociacevp.cz/index.php/?akce=5>

⁴⁴ KŘÍČKOVÁ, T. *Změny v poslání a působení výchovných poradců: diplomová práce*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. 81 l.
http://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/1654/mgr_15204.pdf?sequence=1

na gymnáziích a na speciálních školách. Údaje zpracovala PhDr. Jana Zapletalová z IPPP a tyto informace byly zveřejněny v periodiku Zpravodaj Výchovného poradenství.

Výzkum zjišťoval mimo jiné také působnost výchovných poradců, jejich nejčastější činnosti, a zda mají pro výkon této funkce potřebnou kvalifikaci. Byly zpracovány dotazníky ze 186 škol, z toho ze 109 škol základních. Po dotazníkovém šetření byl na vybraných školách proveden kvalitativní výzkum pro ověření údajů. Stěžejní informací získanou z výzkumu je skutečnost, že pouhých 23,6% dotazovaných výchovných poradců uvedlo, že má potřebnou kvalifikaci pro tuto funkci. Účast na různých školeních a kurzech potvrdilo potom 20,4% výchovných poradců. Důvodem nedostačující kvalifikace předkládají nedostatek času na další vzdělávání a malé množství finančních prostředků školy na rozšiřující vzdělávání pedagogických pracovníků. Stále častěji jsou nuceni pedagogičtí pracovníci si zvyšování kvalifikace hradit ze svých soukromých zdrojů, tím dochází k tomu, že tyto školení a kurzy vůbec neabsolvují, pokud na tom vedení školy netrvá.

Dle Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., mají výchovní poradci působící ve středně velkých školách (do 550 žáků) pracovní úvazek snížený o 3 hodiny týdně. Necelá polovina respondentů poukázala na skutečnost, že by na své povinnosti potřebovala asi 5-10 hodin týdně. Je tedy zřejmé, že tato norma není dostačující. Bylo by zapotřebí minimálně jedenkrát navýšit počet hodin pro výkon funkce výchovného poradce, a to především ve větších školách s počtem kolem 700 žáků. Z výzkumu také bylo zjištěno, že reálné činnosti výchovných poradců neodpovídají plánovaným programům. Podle typu školy se také odlišují nejběžnější činnosti výchovných poradců. Ukázalo se, že na základních školách je stěžejní náplní práce poradce především kariérové poradenství, integrace žáků a problémy školy, zatímco na odborných učilištích se řeší hlavně péče o problémové žáky a na gymnáziích jde nejčastěji o klima školy, kariérové poradenství a problémové žáky.

Převážná část respondentů také udává, že paralelně s funkcí poradce zastává funkci školního metodika prevence, což není žádoucí jev především kvůli nízké časové dotaci na výkon obou funkcí. Z tohoto důvodu jsou často problémy školy řešeny až v momentě, kdy vzniknou, protože nejsou objeveny s dostatečným předstihem. Spolupráce výchovných poradců a třídních učitelů je dostačující, ale následná komunikace mezi výchovným poradcem a ostatními učiteli a metodikem prevence není příliš funkční.

Závěrem se v článku ve Zpravodaji poukazuje na potřebu rozdělit pravomoci jednotlivých poradenských funkcí ve školách. Tyto pravomoci jsou stanoveny Vyhláškou MŠMT č.72/2005 Sb.⁴⁵

3 PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE VE ŠKOLE

3.1 PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE S ŽÁKEM

Práce s bezproblémovým žákem

U bezproblémového žáka se jedná především o komunikaci s poradcem pouze v oblasti kariérového poradenství. Tomuto žákovi výchovný poradce zpřístupní seznam středních škol, učilišť a jiných studijních možností a je ochotný napomáhat při vyplnění přihlášek na vybraná školská zařízení. Poradenskou praxi zde vykonává poradce pouze tehdy, když dojde k výběru školy, která neodpovídá jeho znalostem a dovednostem. V takovémto případě se poradce snaží žáka ovlivnit a posunout jiným směrem, aby bylo docíleno výběru vhodnější následné vzdělávací cesty žáka.

Práce s problémovým žákem

U problémového žáka je hlavní spolupráce výchovného poradce s třídním učitelem, poskytnutí rozhovorů a rad při řešení problémů. Učitel a poradce se snaží o hladký průběh výchovy a vzdělávání žáka s problémy. Ty mohou nastat buď ve výuce nebo v chování nebo kombinací těchto problémů. Poradce má za úkol zjistit, co ovlivňuje žákovy problémy. Má k tomu několik nástrojů, kterými jsou například sledování žáka i jeho učitele v hodinách, rozhovor s žákem, rozbor jeho školní práce. Získaná data musí vyhodnotit a výsledky potom konzultovat s třídním učitelem. Oba následně určí intervenční opatření.

Práce s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami

Poradenská činnost je velmi podobná práci s problémovým žákem. Navíc je zde zapotřebí spolupráce s odborníky z vnějších poradenských institucí, kteří napomáhají s diagnostikou

⁴⁵ Zpravodaj Výchovné poradenství. Č. 36-37/2 (prosinec 2003). Praha: IPPP ČR, 2003. Vychází čtvrtletně. ISSN 1214 7230.38

žáka a vyšetřují ho. Výchovný poradce vede dokumentaci o těchto žácích ve škole a opět určuje intervenční opatření.⁴⁶

3.2 SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE S RODIČI ŽÁKA

Výchovný poradce jedná s rodiči žáků při kariérním poradenství, s rodiči problémových žáků i s rodiči žáků se speciálními vzdělávacími potřebami za účasti třídního učitele. Poradce a učitel jsou v tomto případě v partnerském vztahu. Poradce rodičům umožňuje zpětnou vazbu a je pro rodiče objektivním pedagogem. Poradce napomáhá rodičům při hledání dalších vzdělávacích cest jejich dítěte.

3.3 SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE S UČITELEM

Výchovný poradce a učitel se spolu radí v případě, že řeší pedagogické postupy u žáků problémových nebo se speciálními vzdělávacími potřebami. Poradce zpřístupňuje učiteli informace týkající se diagnostiky žáka a intervenčních opatření.⁴⁷

3.4 SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE SE ŠKOLNÍ TŘÍDOU

Náplň práce výchovného poradce se školní třídou platná legislativa neurčuje. V současnosti ve škole čím dál častěji nalézáme situace, kdy je práce výchovného poradce s kolektivem školní třídy nutná.

Z praxe víme, že jen malé množství škol má poradenské pracoviště obsazeno všemi členy. Většinou chybí školní speciální pedagog a školní psycholog. Pak je nutné, aby při práci se třídou fungoval především třídní učitel a školní metodik prevence. Často se stává, že je nezbytná i účast výchovného poradce, neboť třídní učitelé nejsou vzdělaní k poradenské práci a školní metodici prevence zase mají tuto činnost jako nadúvazek (celý úvazek totiž tvoří výuková činnost učitele), tím pádem je pro ně obtížné organizačně zajistit práci se školní třídou. Nejvíce se tedy osvědčila spolupráce třídního učitele, metodika prevence a

⁴⁶ VÍTKOVÁ, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno. PdF MU 2004.

⁴⁷ VÍTKOVÁ, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno. PdF MU 2004.

výchovného poradce při uskutečňování různorodých programů pro školní třídy. Pro výchovného poradce se pak stává výhodou, pokud může setkání s žáky několikrát opakovat a tím utužovat navázané vztahy.⁴⁸

Výchovný poradce jako častý koordinátor poradenských služeb ve škole může a měl by umět efektivně pracovat s třídním kolektivem. Doporučuje se při tom spolupráce s třídními učiteli a metodikem prevence a vedení programů ve dvojici. Před realizací programu je vhodné pečlivě dojednat „zakázku“, stanovit si realizovatelný cíl a teprve potom vybírat vhodné techniky.

Úspěch programu do značné míry závisí též na tom, jak výchovný poradce motivuje žáky ke spolupráci. Cesta k ní vede přes transparentnost a toleranci k odlišnosti názorů. Nástrojem k efektivnímu vedení programu je pak dobře zvládnutá komunikace se třídou i jednotlivými žáky.⁴⁹

⁴⁸ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014.

⁴⁹ KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha. Grada, 2014. s. 50.

I PRAKTICKÁ ČÁST

4 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Existuje mnoho definic kvalitativního výzkumu, avšak jediná sjednocuje všechny náhledy na tento výzkum.

„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“⁵⁰

5 METODIKA VÝZKUMU

5.1 CÍL VÝZKUMU, VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem výzkumu v mojí práci je popsat, zda se daří výchovnému poradci v ZŠ realizovat předkládanou náplň práce.

Hlavní výzkumná otázka tedy zní: Daří se výchovnému poradci v ZŠ realizovat předkládanou náplň práce?

Vzhledem k cíli výzkumu byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Jaká je náplň práce VP, jaké má povinnosti? Je si vědom, co vše by mělo být legislativně obsahem jeho práce?
2. Které další činnosti by měl VP vykonávat, ale nevykonává je, ať už z časového nebo jiného důvodu.
3. Které poradenské činnosti provádí pravidelně a v jakých intervalech?
4. Jaké je jeho vzdělání pro funkci VP?
5. Zahrnuje jeho výkon funkce VP i nepřímou činnost vykonávanou mimo budovu školy?
6. Pokud ano, kde všude mimo budovu školy?
7. Má dostatek času na plnění povinností ve funkci VP nebo provádí některé činnosti doma ve svém volném čase?
8. Kolik hodin týdně stráví VP svými povinnostmi vyplývajícími z této funkce?

⁵⁰ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K.: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. Vyd. Portál. Praha 2007. s. 17.

9. Má VP zkrácený úvazek dle počtu žáků ve škole dle § 3 Nařízení vlády ČR č. 75/2005 Sb.?
10. Je to pro výkon jeho funkce VP dostatečný čas?
11. Jak by měla role VP v ZŠ ideálně vypadat?

5.2 VÝZKUMNÝ VZOREK, METODA VÝZKUMU

Jako výzkumný vzorek jsem si vybrala čtyři učitele a zároveň výchovné poradce v ZŠ. Dva působí v ZŠ ve Znojmě a dva v ZŠ v Brně. Všichni tito učitelé působí již několik let, jako výchovní poradci. Základní školy jsem si vybrala vzhledem k dostupnosti, protože jsem ve dvou školách pracovala. Znat výchovné poradce bylo pro mě výhodou z toho důvodu, že při rozhovorech nehrozilo, že by se mohli stylizovat, přetvářet se. Všichni výchovní poradci mají více než desetiletou praxi ve školství. Záměrně jsem zahrnula do výběru obě pohlaví. Výzkumný vzorek tvoří tři ženy a jeden muž.

Abych si zodpověděla dílčí výzkumné otázky, zvolila jsem si jako základní metodu výzkumu polostrukturovaný rozhovor na základě předem připravených otázek. Otázky jsem formulovala přesně a v určitém pořadí. Použila jsem převážně otázky otevřené, které umožňují volnou tvorbu odpovědi. Hlavní výzkumná otázka zní: Daří se výchovnému poradci v ZŠ realizovat předkládanou náplň práce? Využila jsem poznatků z prostředí dvou škol, ve kterých jsem pracovala a také znalostí z materiálů, které jsem si nastudovala k této práci. Na první ZŠ, kde jsem působila, jsem pracovala jako přímá podřízená zástupkyni ředitele školy. Takže jsem měla možnost se ve škole rychle zorientovat a poznat činnosti výchovného poradce, metodika prevence a speciálního pedagoga. Rozhovory s výchovnými poradci jsem si nahrávala, měla jsem připraveno několik otázek, kdy některé otázky jsem ani nemusela pokládat, protože odpovědi na ně vyplynuly z předešlých odpovědí od informantů. Mnohdy jsem ještě improvizovaně přidala další podotázky. Rozhovory se uskutečnily ve školách po vyučování, v kabinetech učitelů a v kavárně a trvaly v rozmezí 40-60 minut. Byly realizovány v měsíci dubnu 2016.

5.3 ANALÝZA SESBÍRANÝCH DAT

Z audio nahrávek rozhovorů s výchovnými poradci jsem udělala transkripty a data zpracovávala otevřeným kódováním, viz příloha P4 této práce. Při kategorizaci dat jsem si nejprve určila fragmenty a následně indikátory a podle nich jsem si určovala jednotlivé kategorie. Vybrané kategorie jsem potom interpretovala technikou „vyložení karet“.

5.4 SHRNUTÍ A ZHODNOCENÍ ROZHOVORŮ – ZÁVĚR VÝZKUMU

Zde uvádím interpretace odpovědí jednotlivých informantů na dílčí výzkumné otázky.

Náplň práce VP

Všichni informanti uvedli, že se zabývají kariérním poradenstvím, které zahrnuje práci s žáky osmých a devátých ročníků ZŠ.

Informant 1 uvedl, že se zabývá pouze kariérním poradenstvím, takže jeho povinnosti jsou: seznamovat žáky s nabídkou středních škol, učebních oborů, zajištění exkurzí a besed pro tyto žáky, například na místním ÚP, a pomoc při vyplnění přihlášek k následnému studiu, stejně tak jako poskytování poradenství těmto žákům a jejich rodičům v určených konzultačních hodinách.

Ostatní informanti, tedy informanti 2, 3 a 4, se kromě kariérového poradenství zabývají ještě péčí o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, takže také péčí o děti, které mají vývojové poruchy učení nebo chování.

Informant 2 navíc uvedl, že pokud se řeší ve škole nějaký výchovný problém, je výchovný poradce vždy součástí výchovné komise.

Tři informanti ze čtyř potvrdili, že pracují podle Vyhlášky 72/2005 Sb., která standardní činnosti výchovného poradce stanovuje, jako například informant 4: *„Držím se vyhlášky, co se týká náplně práce, věnuji se především kariérnímu poradenství, spolupráci s učiteli, konzultaci s žáky a rodiči, péči o žáky se speciálními potřebami, denně.“*

Informanti 1 a 2 ještě navíc uvedli, že jsou pravidelně žádáni vedením školy o jednu činnost, na kterou nemají ze zákona nárok, ale stejně ji vykonávají. Jako příklad je zde odpověď informanta 2: *„No a pak ještě na konci roku, když už je jasné, které, který žák se kam dostal, tak se vyplňují takové, prostě vždycky se po nás chtělo, abychom vždycky zjistili, kolik dětí na který typ školy se nahlásilo, přičemž to nemá oporu vůbec v zákoně, to jsou informace, na které my na té základce vůbec nemáme právo, protože to jsou jejich informace, do kterých nám nic není, protože už je nepotřebujeme ke vzdělávání, ale zajímavé je, že ty informace po nás chtějí, abychom je získali, takže já to dělám vždycky tak, že se těch dětí zeptám, jestli by jim nevadilo ty informace mi poskytnout, na kterou školu se dostali a ještě jsem se nesetkala s tím, že by mi řekli, že ne. Protože i s těmi přihláškami to je tak ted'ka, že když se vypisují přihlášky, tak záleží na škole, jak to ta škola udělá, no a dělá se to většinou tak, že škola z bakalářů vyjede přihlášku, kde je vlastně hlavička toho dítěte, na*

té zadní straně jsou potvrzené známky, průměry a to už je na nich, jakou školu on si tam dá, anebo jestli si vůbec napíše nebo nenapíše, to už vlastně není vůbec, to jsou informace, na které my ze zákona právo nemáme.“

Předkládané činnosti VP, které nevykonává

Informanty 1, 2 a 3 nenapadají žádné další činnosti, které by mohli vykonávat, ale nevykonávají je. Jako příklad je zde odpověď informanta 2: *„Ne, nenapadá mě nic, protože, já když jsem si vždycky vzala tu vyhlášku a dělám vždycky to, co je v náplni práce, protože jsem to dělala i na malé škole, tak tam jsem si musela vystačit sama, žádné další osoby k tomu nebyly, tak tam jsem opravdu dělala všechny ty práce, které vyplývaly. A to byla víceméně nárazově ta práce s těmi, s tou volbou povolání spojená a potom teda vyhledávání těch žáků s těmi vadami, spolupráce s jednotlivými třídními učiteli a vyřizování té korespondence rodič, PPP, třídní učitel, vysvětlování a všechno tady vlastně kolem těch vzdělávacích potíží těch žáků.“*

Ani informant 3 nevykonává činnosti, které nejsou ukotveny v zákoně: *„Nenapadá, protože to je práce tak opravdu úzce specializovaná a kolikrát se i vlastně ty naše pozice prolínají, jak už jsem se zmiňoval, máme tady metodika prevence, speciálního pedagoga, moji pozici, když je potřeba, spolupracujeme s policií, s městskou policií, s hasiči, takže to jsou takový aktivity, který se prolínají na prvním stupni a na druhém stupni a řešíme je zároveň spolu a zároveň je řešíme na svých pracovních pozicích, na všech pracovištích, na prvním a druhém stupni zvlášť, třeba z časového důvodu to zvládáme v rámci výuky, ale že bychom to nezvládali, to ne, ale konkrétně něco dalšího, co bych k tomu jako dal, to teda asi ne. „* Informant 4 sdělil, že by se rád dál vzdělával, ale škola mu to neumožní. Vyjádřil se stručně: *„Další vzdělávání – škola mě neuvolní.“*

Pravidelně prováděné poradenské činnosti a jejich intervaly

Uvádím zde všechny odpovědi informantů i s mými otázkami pro doplnění odpovědí.

Informant 1:

„Tak jaké já teda tady mám, pravidelně pořádám, nebo pravidelně, vždycky od listopadu do ledna, nabízím tady takovou službu pro rodiče, pro žáky, že se mohou přijít zeptat. Vždycky pro ně mám tady do půl čtvrté, tady sedím, někteří rodiče přijdou, někteří ne, někdo využije, někdo ne, a takže tohle je ta poradenská činnost, kterou pravidelně provádím,

nebo kdyby rodiče chtěli se přijít informovat, pozeptat, co já na to říkám, k té volbě, pokud ty děcka znám, takže je to na domluvě. Jinak to tady mám od dvou do půl čtvrté pravidelně a je to od listopadu do března. Ted' vlastně, protože do půlky března se měly podávat ty přihlášky, tak už je to v podstatě jako bezpředmětný, tak ted' zase začínám pracovat s těma osmákama.“

Informant 2:

„Pravidelně se vykonává ta volba povolání, pomoc s tou volbou povolání, protože k určitému datu vždycky musí být odevzdané přihlášky pro školy s talentovou zkouškou, přihlášky na běžné školy bez talentové zkoušky, takže tohle je pravidelná činnost a vždycky v září se domlouvá, nebo na září se domlouvá pravidelně návštěva na úřadu práce, v besedách k volbě povolání, kde děti vždycky dostaly, nebo žáci dostanou informace, jaké typy středních škol, jaké typy „učňovek“, co všechno, na které a veškeré tyhle ty základní informace, a zároveň si mohli udělat nějaký test, který je nasměroval, čemu by se měli jakoby při výběru školy věnovat, to je taková pravidelná, no a ta činnost s těmi žáky, kteří mají ty vývojové poruchy chování nebo učení, tak ta je víceméně taková pravidelně nepravidelná, spíš nepravidelně, vždycky se ten žák najde, vyřídí se to vlastně jakoby papírově s tou PPP, no a potom se sleduje, nebo se debatuje s rodiči, jakým způsobem k těm nápravám dochází a jestli dochází a to je tak nepravidelně, protože u každého dítěte to funguje jinak, takže to je podle potřeby.“

„Takže co se týče volby povolání, tak nejvíc práce vlastně s nimi máte od září do té doby, než se podají přihlášky, takže to je do konce února?“

„Jako výchovný poradce, no do 15. března. Potom je chvilku klid vlastně, a potom už nějaký žák se nedostane v prvním kole na ani jednu z vybraných škol, tak potom vlastně se pracuje, zase pracuje s nimi dál a vydávají se znova přihlášky a hlásí se dál do dalších škol nebo zařízení, ale většinou se děti dostávají, takže takových těch už není tolik. No a pak ještě na konci roku, když už je jasné, které, který žák se kam dostal, tak se vyplňují takové, prostě vždycky se po nás chtělo, abychom vždycky zjistili, kolik dětí na který typ školy se nahlásilo, přičemž to nemá oporu vůbec v zákoně, to jsou informace, na které my na té základce vůbec nemáme právo, protože to jsou jejich informace, do kterých nám nic není, protože už je nepotřebujeme ke vzdělávání, ale zajímavé je, že ty informace po nás chcou, abychom je získali, takže já to dělám vždycky tak, že se těch dětí zeptám, jestli by jim nevdalo ty informace mi poskytnout, na kterou školu se dostaly a ještě jsem se nesetkala s tím, že by mi řekly, že ne. Protože i s těma přihláškami to je tak ted'ka, že když se vypisují při-

hlášky, tak záleží na škole, jak to ta škola udělá, no a dělá se to většinou tak, že škola z bakalářů vyjede přihlášku, kde je vlastně hlavička toho dítěte, na té zadní straně jsou potvrzené známky, průměry a to už je na nich, jakou školu on si tam dá, anebo jestli si vůbec napíše nebo nenapíše, to už vlastně není vůbec, to jsou informace, na které my ze zákona právo nemáme.“

Informant 3:

„Schůzky s rodiči, máme konzultační hodiny, schůzky s rodiči, co máme v rámci konzultačních hodin, které máme každý týden dvakrát týdně, když to nejsou rodiče, jsou to žáci, ať už pravidelně či nepravidelně, ať už je to v hodinách nebo i o přestávkách, přihlášky na střední školu, ať už jsou to umělecké přihlášky, které se dávají na podzim, že jo? Potom je to spolupráce se středními školami, pravidelná v podstatě, která začíná už hned od října a končí v těch jarních měsících, aktivity těch výchovných poradců, které probíhají v těch podzimních měsících, spolupráce s ostatními kolegy, z jiných škol a z jiných pracovišť a i z jiných lokalit, z jiných teritorií, z jiných oblastí, tady mimo okres Znojmo.“

„A například úřad práce?“

„Jistě, tam chodíme pravidelně, osmáci, deváťáci, úřad práce, osmička, devítka tam chodíme, že jo? Oni potom i k nám v devítce, hospodářská komora, teď jak jsem zmiňoval Policii ČR, pak městská policie, takový ten alternativní program v rámci třeba drogy, i když to zasahuje do kompetencí jiného učitele, jo? Ale i s tím se setkáváme.“

„To spíš ale jednorázově asi, že?“

„Ano, to podle toho, jak taky někdy je v nabídce, že jo? Nebo tyflocentrum. To si vybavuju, to bylo častokrát.“

Informant 4:

„Kariérní poradenství, spolupráce s učiteli, konzultace s žáky a rodiči, péče o žáky se speciálními potřebami.“

Z odpovědí dvou informantů vyplývá, že se v podstatě zabývají převážně kariérním poradenstvím při svých pravidelných činnostech a otázky péče o žáky s vývojovými poruchami učení nebo chování řeší spíše nepravidelně. Informant 3 uvádí pouze pravidelné činnosti a informant 4 do pravidelných činností zahrnuje i práci s žáky se speciálními potřebami.

Vzdělání VP

Dozvěděla jsem se, že dva ze čtyř informantů mají potřebné vzdělání pro kvalifikovaného výchovného poradce.

Informant 1:

„Tak takovou extra školu, jak má třeba jedna paní učitelka tady ve škole, jak tam jezdí, tak to jsem já, to teda nemám, vzdělání úplně přímo pro toho výchovného poradce, já spíš mám nějaké ty kurzy. Já sice dělám tady na škole výchovnou poradkyni, myslím, 10 let. Teď jsem byla na podzim na jednom kurzu v Brně, anebo míváme vždycky takové ty sezení, že jo? Kdy střední školy nám nabízí prostě nějaký novinky, ale jako že bych měla opravdu to, co paní učitelka na vysoké škole, jezdila, ne. A mám jenom nějaký teda kurzy nebo účastním se nějakých těch kurzů.“

Informant 2:

„Já ho nemám, protože když jsem přebírala funkci, tak paní ředitelka mi říkala, že to jde jako, že si tu školu mám udělat, jenže ono je to samozřejmě, to se platí, že? A ona mi říkala, že mi to nezaplatí, to vzdělání, nehledě na to, že já jsem šla do funkce, když nebylo povinností mít to vzdělání pro výchovného poradce, to přišlo až jakoby později.“

Informant 3:

„To nejvyšší, je to vlastně to specializační studium.“

„To znamená, to je to studium v rámci CŽV, které má 250 hodin, to je ten kurz?“

„Ano.“

Informant 4:

„Výchovné poradenství na UHK.“

Nepřímá činnost vykonávaná mimo budovu školyInformant 1:

„Právě, spolupráce s tím úřadem práce, spolupráce třeba s jednotlivými školami, teď zrovna výchova k povolání zahrnuje všelijaký ty projekty, který nabízejí ty střední školy, takže i to, my se toho zúčastňujem, teď tam byli minulý týden, třeba tady ta Přímětická má to Coffee Star, jo? Takže teď tam bude soutěž, nebo příští týden šestého, zrovna zase Přímětická, dělá Šarm, takže zase tam to bylo dejme tomu pro kuchař/číšník, hotelnictví, teď zase bude pro kadeřnice, tyhle věci. Jinak se tady dělal, myslím, ten projekt, trval zase s Dvořákovou, se školou na Dvořákově ulici, kde tam byl projekt zase na podporu takovýho toho, těch učebních oborů, takže to vlastně chodili, myslím, každý týden nebo jednou za 14 dní děcka na to pracoviště a oni tam měli pro ně připraven zkrátka nějaký program na podporu právě tadyhle těch učebních oborů, zas co nabízí ta Dvořáková, zas taky technickýho rázu, takže takhle já s těma děckama buď chodím, anebo příslušný učitel tam prostě

s nima jde, to je tak mimo tu budovu, nebo jsme byli myslím v Mikulově na té střední hotelové škole, tam taky jsme tenkrát autobus objednali a jeli jsme tam, takže tak. Je to, je to mimo budovu.“

Informant 2:

„Ano, doprovázím děti vždycky na ten úřad práce, pokud teda třeba třídní učitel si nepřeje tam s nimi být osobně a potom jenom jakoby domlouvám, stejně tak jako domlouvám exkurze na různé střední školy. A na těch středních školách, buď tam s nima jdu a nebo když chce jít tam ten třídní učitel, tak si jde s nimi ten třídní učitel, takže záleží na tom, jak ten třídní učitel chce nebo nechce s tou třídou jít sám, pokud nechce on, tak jakoby jdu s nimi já.“

Informant 3:

„No, tak třeba když jdeme v rámci besedy nebo exkurze, například jdeme na soud, takže samozřejmě je to v rámci výuky, v rámci výuky jdeme na soudní jednání, líčení, následně potom na besedu se soudcem, který ten soud vedl, takže to je zcela běžná věc, kterou pravidelně děláme.“

Informant 4:

„Ne.“

Tři informanti ze čtyř vykonávají nepřímou činnost mimo budovu školy.

Dostatek času na povinnosti nebo práce ve volném čase

Informant 1:

„No tak určitě, něco doma dělám, ale myslím si, že tady mám, zůstanu tady, že člověk zůstane po vyučování a zůstane tady, že jo, tady má člověk všelijaký seznamy a aby to mělo všechny náležitosti. Takže tady je okolo toho docela, docela práce.“

„Takže vlastně je to po pracovní době, takže se dá říct, že je to ve volném čase.“

„Ano.“

Informant 2:

„S výchovným poradcem mám podle počtu dětí, které mám na starosti, snížený úvazek, no ale ten snížený úvazek opravdu nepokrývá všechno, tady ta práce jak ona je nárazová, ně-

kdy se nic jiného neděje a nemusíte nic dělat, ale právě třeba ta práce s těmi přihláškami, ta kontrola, pokud si žáci přejí, aby se jim zkontrolovaly, pak ještě i ty zapsané úkoly, jestli to mají, čili ta úplná kontrola, pokud oni s tím přijdou, tak ta je tak náročná, že ta se dělá opravdu i o víkendech.“

Informant 3:

„Tak i tak, kolikrát ten čas, který je vyhrazen pro výchovného poradce, je dostačující, ale taky někdy tomu tak není, že jo? Takže ...“

„Takže nárazově?“

„Nárazově, ano, někdy si tu práci člověk musí přinést i domů, protože není schopen to v práci udělat.“

Informant 4:

Ne, nepracuji ve volném čase.

Tři informanti ze čtyř se shodli na tom, že občas, tedy nepravidelně, si musejí vzít práci domů a dělat ji i ve svém volném čase. Informant 2 míní, že snížený úvazek opravdu nepokrývá všechno. Práce s přihláškami, hlavně úplná kontrola je tak náročná, že se mnohdy provádí až po pracovní době, ve volném čase. Pouze jeden informant uvedl, že ve volném čase nepracuje.

Kolik hodin týdně VP vykonává svoji činnost

Informant 1:

Nedokážu vůbec průměrně říct kolik hodin týdně.“

Informant 2:

„Nárazově, dalo by se říct, tak na té velké škole je to asi já nevím, dvojnásobně než je ten zkrácený úvazek, takže těch 10 hodin týdně to udělá, ale je to nárazově, některý týden se neobjeví nic a z toho zase některý týden, kdyby byl nafukovací, tak je toho tolik, že prostě, člověk dělá i o víkendech, aby to všechno zvládl.“

Informant 3:

Dvě až čtyři. Přímo, či nepřímo.

Informant 4:

„4“

Tady se odpovědi informantů již dosti rozcházejí. Informant 1 neví, kolik hodin stráví povinnostmi VP týdně, ale musíme brát v potaz, že informant 1 vykonává pouze oblast kariérového poradenství. Ostatní informanti, jak bylo již zjištěno, vykonávají kromě kariérového poradenství i péči o žáky s vývojovými poruchami učení nebo chování. Informant 2 působí ve velké škole s počtem žáků nad 800 a potřebuje v průměru 10 hodin týdně na svoje povinnosti, zatímco informant 3 vykonává činnost ve škole, která má dvě budovy. Hlavní budovu a odloučené pracoviště v jiné budově. Celkem v obou budovách je žáků do 800 a informant 3 má k dispozici 2 hodiny týdně. Informant 4 pracuje ve škole s počtem žáků do 550 a sdělil, že má zkrácený úvazek o 4 hodiny týdně.

Zkrácený úvazek

Podle § 3 Nařízení vlády ČR č. 75/2005 Sb. má výchovný poradce v ZŠ s počtem žáků nad 800 zkrácený rozsah přímé vyučovací činnosti o 5 hodin týdně, s počtem žáků do 800, jsou to 4 hodiny týdně a s počtem žáků do 550 jsou to 3 hodiny týdně.

Informant 1 (působí v ZŠ s počtem žáků nad 800, ale vykonává jen kariérové poradenství):

„Já nemám tolik, rozhodně ne tolik, protože já nemám, já mám jen tu kariérové, tak já mám zkrácený úvazek jen o jednu hodinu. Takže si myslím, že v průměru možná ty dvě hodiny týdně, jak říkám, jo, že člověk se tím zabývá, ale to je vždycky čtvrt hodina tam tohle a kdyby bylo dejme tomu 5 hodin za týden od toho ledna, protože kolem toho bylo zase hodně práce a z toho zase jakoby nic, takže já si myslím, že v průměru ty 2 hodiny týdně určitě jo. Ale já tady mám o jednu hodinu zkrácený. A to protože mám jenom tady to kariérové poradenství. Myslím, si, že ta hodina, že je to dostatečný čas.“

Informant 2 (působí v ZŠ s počtem žáků nad 800):

„Ano, ale to nestačí, protože těch žáků je tolik, že těch 5 hodin to absolutně nepokryje, na menší škole, kdy jsem třeba předtím dělala výchovného poradce, tak tam jsem měla zkrácený úvazek o 2 hodiny, těch žáků bylo méně, ale zase na to, kolik jsem měla na starosti žáků, tak zase na to ty 2 hodiny nestačily, no ale zase jsem na tom líp než třeba ten metodik prevence, který má té práce daleko víc a úvazek nemá zkrácený vůbec a té práce má podle mého názoru daleko víc a pořád.“

Informant 3 (působí v ZŠ s počtem žáků do 800, ale ZŠ má dvě budovy. Hlavní budovu a odloučené pracoviště v jiné budově):

„Mám, ale my to máme rozdělené, když to vezmeme pracoviště obě dvě, jo? A ten počet dětí, co tady máme, to máme poměrně tomu zkrácený úvazek.“

„To znamená, že vy máte o ty 3 hodiny týdně zkrácený úvazek?“

„Ne, já mám dvě, speciální pedagog má dvě, takže to vychází na ten počet 750 žáků.

Nás je třeba teď k 800, jo? Ale to těch 800, to je na ty 4 hodiny, jo? Takže já mám dvě a speciální pedagog má dvě.“

„Dobře, to znamená, že ty dvě budovy mají celkem do 800 žáků a na jedné budově působí jeden VP a na druhé budově působí druhý VP, rozumím tomu dobře?“

„No, ne tak úplně. Jak je to kolečko, preventista, výchovný poradce, speciální pedagog. Speciální pedagog působí hodně na prvním stupni a občas zasáhne do druhého, já víc působím na druhém a občas zasáhnu i do prvního, občas, sporadicky, a ten preventista to má nahoře i dole, jo? Takže proto říkám, že je to rozděleno, preventista nemá zkrácený úvazek, že jo? A my máme do těch 800 a pak to máme na půl. „

Informant 4:

„Ne.“

Tři ze čtyř informantů mají zkrácený úvazek o určitý počet hodin, jeden informant ho zkrácený nemá. Informant 1, který má zkrácený úvazek o 1 hodinu týdně, vnímá zkrácení jako dostatečné, zatímco informanti 2 a 3 se shodují, že v průměru by uvítali zkrácený úvazek o více hodin týdně, než mají nyní, aby vše zvládali ve své pracovní době a nemuseli se těmto povinnostem věnovat ve svém volném čase.

Ideální činnosti VP v ZŠ

Informant 1:

„Podle mě by teda to bylo úplně ideální, kdyby ten výchovný poradce měl svou kancelář a mohl by se tedy tomu plně věnovat, tedy toho půl úvazku.“

„Půl úvazku říkáte...“

„Ano, já bych to tak brala, kdybych dělala všechny činnosti dle vyhlášky.“

Informant 2:

„Nejideálnější by bylo, kdyby výchovný poradce nebyl vůbec kantor a byl to prostě člověk, který to dělá jakoby na plný úvazek, že by neučil, ale dělal by tohle to, pak by třeba mohl i dělat ta dotazníková šetření. Já třeba tady ty dotazníková šetření, jsem nikdy nedělala, nedělám a dělat nebudu, protože si myslím, že by je měl dělat speciálně na to školený odborník, stejně tak to vyhledávání těch žáků s těmi vývojovými poruchami učení, to je hrozně

problematická práce, když mám odučit, já nevím, určitý počet hodin týdně a zároveň bych měla ty třídy obejít a podívat se, jak to vypadá, jaký ten žák má konkrétní problémy nebo nemá, protože když se potom vypisuje dotazník do PPP, tak by se to mělo přesně popsat, já toho žáka v té hodině vlastně nemám vůbec šanci vidět jak se projevuje nebo neprojevuje, tak na prvním stupni je to jasné, tam to popíše třídní učitel, tam je to bez problému celkem, ty učitelky vědí, co to dítě neumí, co neumí, ale problematické je to na tom druhém stupni, kde se ti kantoři mění a od nich teda získávat některé informace je nadlidský úkol, takže prostě by bylo dobré, kdyby tuhle věc dělal člověk, který teda fakt neučí, nebo učí jen opravdu minimálně a má čas po těch třídách chodit se dívat na ty děti a pak té následné péči, dívat se co mu jde, co mu nejde, protože PPP něco doporučí, ale ne u každého dítěte to může fungovat a to člověk ví za ty roky už, co všechno PPP doporučila a může si vybrat, co vlastně už zažil, nezažil a zkusit třeba, že když na tohle to doporučení u toho dítěte nefunguje, tak vybrat třeba zase něco jiného z té praxe, takže jako spojení kantor a výchovný poradce je dost takové jako nevděčné.

Tam je to vděčné nebo tam si to člověk ošetří perfektně v těch třídách, kde učí, tak je to vděčné, tam má bezvadný přehled, ale tam, kde neučí, obzvlášť na té škole, která má 800 žáků, na té malé škole, tam se to všechno tak jako „prolátne“, nebo tam, kde je takové rodinné prostředí, tak tam se ví všechno hned, kdežto na té velké škole, tam prostě může se stát, že dítě jde do PPP až v osmé třídě, protože teprve v osmé třídě dostane třeba na češtinu paní učitelku, která si všimne, že dítě má třeba problém, protože předtím ty učitelky si toho nevšimly a já jako výchovný poradce bych na to nepřišla, když třeba učím matiku a přírodák.“

Informant 3:

Neměl by to dělat nějaký úředník z postu nějakého křesla, který tomu vůbec nerozumí, ale měl by to dělat člověk, který tímhle tím už prošel. „

„Takže tak jak je to teď nastaveno, tak vám to vyhovuje?“

„Dalo by se říct, že ano.“

Informant 4:

„VP by měl být vnímán jako osobnost stojící v jedné z vedoucích pozicí ve škole. Měla by úzce spolupracovat především s ředitelem školy, aby znal veškeré problémy a celou atmosféru školy. Měl by být zván na veškeré akce s rodiči, aby i oni měli povědomí, na koho se mohou obrátit. Tato práce je hodně o papírování, proto je důležitý dostatek času. Ideál, že

by VP byl samostatná funkce, jako je to v některých státech Evropy, je sice u nás nemyslitelná, ale bylo by to jistě skvělé. Neměl by být jen figura, která píše papíry k výchovným komisím a stará se o žáky s SPU.“

Tady se názory informantů opět velmi liší. Dle výpovědí tří informantů se potvrdilo tvrzení, že výchovný poradce by měl mít na svoje povinnosti mnohem více času, tedy buď zkrácený úvazek na polovinu, anebo pracovat jako výchovný poradce na plný úvazek a vůbec nevykonávat učitelskou činnost.

Zde se podle mého názoru nabízí řešení přijmout do školy sociálního pedagoga minimálně na částečný úvazek, který by převzal část povinností od výchovného poradce nebo by ho nahradil zcela na plný úvazek. Přiklonila bych se tedy k řešení situace, které navrhl informant 4.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo popsat, zda se daří výchovnému poradci v ZŠ realizovat předkládanou náplň práce.

Teoretická část měla za cíle zaměřit se na definování institutu poradenství, objasnit složení školního poradenského pracoviště a popsat náplň práce jeho členů. Především popsat činnosti výchovného poradce a jednání výchovného poradce s osobami, které se na výchovně vzdělávacím procesu podílí.

Vytvoření této bakalářské práce mělo v podstatě tři fáze. V první fázi teorie jsem si prostudovala a zpracovala témata poradenství, poradenství v ZŠ, školní poradenské pracoviště a jeho členové, výchovný poradce a jeho standardní činnosti, dále kvalifikace, vedení dokumentace a osobnostní vlastnosti výchovného poradce. Informace jsem čerpala také z Etického kodexu výchovných poradců. V poslední kapitole teoretické části práce jsem se zabývala prací výchovného poradce ve škole. Domnívám se tedy, že cíle teoretické části práce byly splněny.

Druhá fáze bakalářské práce spočívala ve výběru metody kvalitativního výzkumu a ve zpracování metodologické části výzkumu. Definovala jsem kvalitativní výzkum, určila si cíl práce a následně vytvořila dílčí výzkumné otázky. Dále jsem si zvolila dostupný výzkumný vzorek a rozhodla se pro metodu polostrukturovaných rozhovorů se čtyřmi výchovnými poradci. Z dílčích výzkumných otázek jsem potom stanovila otázky k rozhovoru s výchovnými poradci.

Ve třetí závěrečné fázi jsem absolvovala čtyři rozhovory s výchovnými poradci, které jsem si nahrála, následně přepsala. Provedla jsem analýzu sesbíraných dat. Všechny rozhovory jsem si vyhodnotila a napsala závěr výzkumu. Dle mých zjištění usuzuji, že výchovnému poradci v ZŠ se spíše předkládaná náplň práce nedaří realizovat, především z toho důvodu, že nemají dostatek časové dotace a mnohdy se zabývají pouze kariéerním poradenstvím.

Téma práce velmi úzce souvisí s oblastí sociální pedagogiky. Výchovný poradce je v ZŠ velmi důležitá funkce. Věřím, že sociální pedagog by našel uplatnění v ZŠ vedle výchovného poradce. Jejich vzájemná spolupráce by obohatila školní poradenské pracoviště o nového člena do týmu. To by vedlo nejen k lepší komunikaci mezi členy poradenského pracoviště a mezi školou a rodiči žáků, ale i ke zlepšení kvality práce všech členů školního poradenského pracoviště. Sociální pedagog nemá vzdělání potřebné pro vykonávání učitelské profese, nemůže tedy vykonávat funkci výchovného poradce ani metodika prevence ve škole, ale sociální pedagog jako člen týmu školního poradenského pracoviště, by byl zajis-

té dobrým řešením především ve větších školách. Výchovný poradce působící ve velké škole, který vykonává všechny funkce, které mu předkládá zákon, řeší jak otázky kariérového poradenství, tak i sociálně patologické jevy ve škole a vede evidenci integrovaných dětí, by jistě uvítal spolupráci se sociálním pedagogem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] **Knihy**

BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*. 3. aktualiz. a rozšíř. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského. 2008. 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.

BÁRTÍK P. a kol., *Primární prevence rizikového chování ve školství*. vyd. 1., Praha. 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.

GEIST, B. *Psychologický slovník*. 2. Vyd. Praha: Vodnář, 2000, 425 s. ISBN 80-86226-07-7.

HLOUŠKOVÁ, L. et al. *Vzdělávání poradců v České republice*. [Výzkumná zpráva]. Praha: Národní vzdělávací fond, 2004, 118 s. ISBN 80-86728-15-3.

KNOTOVÁ, D. *Školní poradenství*. vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 258 s. ISBN 97880-247-4502-2.

MERTIN, V. a kol. *Výchovné poradenství*, 2., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 363 s. ISBN 978-80-7478-356-2.

MOUSSOVÁ, HADJ. Z. A KOLEKTIV. 2004. *Intervence: pedagogicko-psychologické poradenství 3*. Praha: Univerzita Karlova.

NILSSON, P., ÅKERBLOM, P. *Kariérové poradenství pro život: Poradenská metoda budoucnosti*. Český překlad NVF – NISP. vyd. 2., Brno: P. F. art., 2003. 80 s. ISBN: 80-238-8363-1.

OPEKAROVÁ, O. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 72 s. ISBN 978-80-86723-96-9.

PRŮCHA, J., ed. *Pedagogická encyklopedie*. vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

ŠTECH, S., ZAPLETALOVÁ, J. *Úvod do školní psychologie*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2013, 230 s. ISBN 978-80-262-0368-1.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K.: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. Vyd. Portál. Praha 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

VALÍŠOVÁ A., KASÍKOVÁ H. a kol., *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2007, 404 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

VÍTKOVÁ, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno: PdF MU 2004. 261 s. ISBN 80-86633-23-3.

Zpravodaj Výchovné poradenství. Č. 36-37/2 (prosinec 2003). Praha: IPPP ČR, 2003. Vycházel čtvrtletně. ISSN 1214 7230.38)

[2] Internetové zdroje

Pdf.upol.cz [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: http://www.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/aktuality/2014/Perinova_8_12_2014_s_em_z_praxe.pdf

Mezinárodní asociace výchovného a profesního poradenství. [online]. Praha: NVF-NISP, [cit. 2015-10-18]. Dostupný z: <http://www.nvf.cz/tvorba-prototypu-vzdelavacihoprogramu-pro-karierove-poradce>

Základní škola Proseč. *Plán práce výchovného poradce: školní rok 2014/2015* [online]. [cit. 2015-10-18]. Dostupný z: http://zsprosec.cz/1415/dok/08-plan_vychovneho_poradce.pdf 17.10.2015

<https://www.cdv.tul.cz/wp-content/uploads/2015/08/Studium-pro-v%C3%BDchovn%C3%A9-poradce.pdf> 17. 10. 2015, 23:57 ???

Asociace výchovných poradců [online]. [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <http://www.asociacevp.cz/index.php/?akce=5>

Specialista pedagog - encyklopedie prací - Prace.cz. *Prace.cz* [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.prace.cz/poradna/encyklopedie-profesi/s/specialni-pedagog/>

[3] Akademické a jiné práce

HUBATKOVÁ, E. *Činnost výchovného poradce na škole*. Závěrečná práce funkčního studia. 2009. 34. s.

KŘÍČKOVÁ, T. *Změny v poslání a působení výchovných poradců: diplomová práce*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. 81 l., Dostupný z: http://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/1654/mgr_15204.pdf?sequence=1

[4] Zákony a vyhlášky

Vyhláška MŠMT ČR č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a novela této vyhlášky 116/2011 Sb.

Vyhláška MŠMT ČR č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. [online] Dostupný z: <http://www.msmt.cz> [cit. 2015-10-18].

[5] Seriálové publikace:

Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR. *Zpravodaj pedagogicko-psychologické poradenství č. 43*. Září 2005. ISSN 1214-7230.

[6] Periodika:

KREJČOVÁ, Lenka. Jak vypadá praxe výchovného poradce. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Roč. 6, č. 4 (2009), s. 19-22. ISSN 1214-8679.

KREJČOVÁ, Lenka. Výchovný poradce a jeho kolegové, aneb, Jak nalézt optimální způsoby spolupráce. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Roč. 7, č. 5 (2010), s. 19-22. ISSN 1214-8679.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ZŠ	Základní škola
SŠ	Střední škola
VOŠ	Vyšší odborná škola
VP	Výchovný poradce
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SPC	Speciálně pedagogické centrum
SVP	Středisko výchovné péče
ÚP	Úřad práce
IPS	Informační poradenské středisko
IPPP	Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR
ISPA	Mezinárodní asociace školní psychologie
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
USA	Spojené státy americké
ČR	Česká republika
IVP	Individuální vzdělávací plán
CŽV	Celoživotní vzdělávání

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1 – Otázky k rozhovoru s VP

Příloha P2 – Informovaný souhlas – vzor

Příloha P3 - Rozhovor s informantem 2 – transkript

Příloha P4 – Otevřené kódování – kategorizace dat

Příloha P5 - Pokyn ŘŠ ke konkretizaci úkolů VP v různých oblastech

Příloha P1 – Otázky k rozhovoru s VP

Otázky k rozhovoru s VP do BP na téma „Role výchovného poradce v ZŠ“

1. Jaká je Vaše náplň práce ve funkci VP, jaké máte povinnosti? Jste si vědom(a), co vše by mělo být legislativně obsahem Vaší práce?
2. Pokud víte a vykonáváte - Napadají Vás nějaké další činnosti, které byste měl(a) ve funkci VP vykonávat, ale nevykonáváte je, ať už z časového nebo jiného důvodu.
3. Které poradenské činnosti provádíte pravidelně a v jakých intervalech?
4. Jaké je Vaše vzdělání pro funkci VP?
5. Zahrnuje Váš výkon funkce VP i nepřímou činnost vykonávanou mimo budovu školy?
6. Pokud ano, kde všude mimo budovu školy?
7. Domníváte se, že máte dostatek času na plnění povinností ve funkci VP, nebo provádíte některé činnosti doma ve svém volném čase?
8. Kolik hodin týdně strávíte povinnostmi VP?
9. ZŠ, ve které pracujete, má nad 800 žáků. Dle § 3 Nařízení vlády ČR č. 75/2005 Sb. má VP v ZŠ s počtem žáků nad 800 zkrácený rozsah přímé vyučovací činnosti o 5 hodin týdně. Máte takto zkrácený úvazek?
10. Pokud ano, domníváte se, že je to pro výkon Vaší funkce VP dostatečný čas?
11. Popište mi, prosím, jak by podle Vás měla role VP v ZŠ ideálně vypadat.

Příloha P2 – Informovaný souhlas - vzor

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas týkající se bakalářské práce na téma: „*Role výchovných poradců v ZŠ*“.

Žádám Vás o souhlas s poskytováním výzkumného materiálu pro výzkumný projekt ve formě audio nahrávky rozhovoru.

Vzhledem k citlivosti zkoumané problematiky je náležitá pozornost věnována etickým otázkám a zajištění bezpečí informantů. Důraz je kladen na:

- (1) Anonymitu informantů – v prepisech rozhovorů budou odstraněny (i potenciálně) identifikující údaje.**
- (2) Mlčenlivost výzkumnice ve vztahu k osobním údajům o účastnících výzkumu (s tím, že s výzkumným materiálem budu pracovat výhradně já).**

Děkuji za pozornost věnovanou těmto informacím a žádám Vás tímto o poskytnutí souhlasu s Vaší účastí ve výzkumu.

Lucie Dobešová

Podpis:

Podle zákona 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů uděluji souhlas s účastí v uvedeném výzkumném projektu a s poskytnutím výzkumného materiálu.

V dne Podpis:

Příloha P3 - Rozhovor s informantem 2 - transkript

1. Jaká je Vaše náplň práce ve funkci VP, jaké máte povinnosti?

„Název výchovný poradce je už dosti zavádějící v dnešní době, protože to bylo v době, kdy ještě výchovný poradce dělal vlastně ještě práci školního metodika prevence a v momentě, kdy začaly fungovat ty funkce odděleně, tak tu výchovnou část jakoby si podle mého názoru, je v náplni práce toho školního metodika prevence a ten název výchovné poradenství by se měl přejmenovat a mělo by se to jmenovat nějak kariérní a studijní poradce, nebo něco takového, protože ten výchovný poradce podle mě s výchovou jakoby kromě toho, že je kantor a vychovává, nemá skoro vůbec nic společného, protože klasická práce toho výchovného poradce je vlastně pro děti, které vycházejí ze základek, tak je to to kariérní poradenství, pomoc s volbou povolání, stejně tak pro pátáky, pro sedmáky, výběr škol a ta agenda s tím spojená a pak samozřejmě je to práce s těmi dětmi, které mají nějaké vývojové poruchy učení nebo chování, takže vlastně tady tohle má na starosti.“

Jste si vědoma, co vše by mělo být legislativně obsahem Vaší práce?

„Standardní činnosti práce výchovného poradce jsou dané právě a jsou podle mě, teď nevím číslo té vyhlášky a tam je to přesně specifikované a tam právě žádné preventivní činnosti, co se týče jakoby prevence chování těch patologických jevů nebo nežádoucích jevů, to právě nespadá vůbec do práce výchovného poradce, to padá do práce školního metodika prevence. Nicméně když se to potom řeší, tak ten výchovný poradce je u toho vždycky přítomný a vždycky vlastně je součástí té výchovné komise. Ale ten název výchovný poradce je dost zavádějící podle náplně práce, kterou by měl dělat.“

2. Pokud víte a vykonáváte - Napadají Vás nějaké další činnosti, které byste měla ve funkci VP vykonávat, ale nevykonáváte je, ať už z časového nebo jiného důvodu.

„Ne, nenapadá mě nic, protože, já když jsem si vždycky vzala tu vyhlášku a dělám vždycky to, co je v náplni práce, protože jsem to dělala i na malé škole, tak tam jsem si musela vystačit sama, žádné další osoby k tomu nebyly, tak tam jsem opravdu dělala všechny ty práce, které vyplývaly. A to byla víceméně nárazově ta práce s těmi, s tou volbou povolání, spojená a potom teda vyhledávání těch žáků s těma vadami, spolupráce s jednotlivými třídními

učiteli a vyřizování té korespondence rodič, PPP, třídní učitel, vysvětlování a všechno tady vlastně kolem těch vzdělávacích potíží těch žáků.“

3. Které poradenské činnosti provádíte pravidelně a v jakých intervalech?

„Pravidelně se vykonává ta volba povolání, pomoc s tou volbou povolání, protože k určitému datu vždycky musí být odevzdané přihlášky pro školy s talentovou zkouškou, přihlášky na běžné školy bez talentové zkoušky, takže tohle je pravidelná činnost a vždycky v září se domlouvá nebo na září se domlouvá pravidelně návštěva na úřadu práce, v besedách k volbě povolání, kde děti vždycky dostaly, nebo žáci dostanou informace, jaké typy středních škol, jaké typy „učňovek“, co všechno, na které a veškeré tyhle ty základní informace, a zároveň si mohli udělat nějaký test, který je nasměroval, čemu by se měli jakoby při výběru školy věnovat, to je taková pravidelná, no a ta činnost s těmi žáky, kteří mají ty vývojové poruchy chování nebo učení, tak ta je víceméně taková pravidelně nepravidelná, spíš nepravidelně, vždycky se ten žák najde, vyřídí se to vlastně jakoby papírově s tou PPP, no a potom se sleduje, nebo se debatuje s rodiči, jakým způsobem k těm nápravám dochází a jestli dochází a to je tak nepravidelně, protože u každého dítěte je to funguje jinak, takže to je podle potřeby.“

Takže co se týče volby povolání, tak nejvíc práce vlastně s nimi máte od září do té doby, než se podají přihlášky, takže to je do konce února?

„Jako výchovný poradce, no do 15. března. Potom je chvílku klid vlastně a potom už nějaký žák se nedostane v prvním kole na ani jednu z vybraných škol, tak potom vlastně se pracuje, zase pracuje s nimi dál a vydávají se znova přihlášky a hlásí se dál do dalších škol nebo zařízení, ale většinou se děti dostávají, takže takových těch už není tolik. No a pak ještě na konci roku, když už je jasné, které, který žák se kam dostal, tak se vyplňují takové, prostě vždycky se po nás chtělo, abychom vždycky zjistili, kolik dětí na který typ školy se nahlásilo, přičemž to nemá oporu vůbec v zákoně, to jsou informace, na které my na té základce vůbec nemáme právo, protože to jsou jejich informace, do kterých nám nic není, protože už je nepotřebujeme ke vzdělávání, ale zajímavé je, že ty informace po nás chtějí, abychom je získali, takže já to dělám vždycky tak, že se těch dětí zeptám, jestli by jim nevařilo ty informace mi poskytnout, na kterou školu se dostaly a ještě jsem se nesetkala s tím, že by mi řekly, že ne. Protože i s těmi přihláškami to je tak teďka, že když se vypisují přihlášky, tak záleží na škole, jak to ta škola udělá, no a dělá se to většinou tak, že škola z bakalářů vyjede přihlášku, kde je vlastně hlavička toho dítěte, na té zadní straně jsou

potvrzené známky, průměry a to už je na nich, jakou školu on si tam dá, anebo jestli si vůbec napíše nebo nenapíše, to už vlastně není vůbec, to jsou informace, na které my ze zákona právo nemáme.“

Ale přece jenom ta zpětná vazba je pro vás taky důležitá, že?

„No, jako je, protože zase hodnotíme ty školy podle toho, na jaké školy se ti žáci dostali a je to zároveň informace, na kterou už ze zákona právo nemáme. Musíme spoléhat opravdu na to, jestli nám ty děti to řeknou nebo neřeknou.“

4. Jaké je Vaše vzdělání pro funkci VP?

„Já ho nemám, protože když jsem přebírala funkci, tak paní ředitelka mi říkala, že to jde jako, že si tu školu mám udělat, jenže ono je to samozřejmě, to se platí, že? A ona mi říkala, že mi to nezaplatí, to vzdělání, nehledě na to, že já jsem šla do funkce, když nebylo povinností mít to vzdělání pro výchovného poradce, to přišlo až jakoby později, no a já jsem se jí tenkrát ptala, já jsem byla ochotná, že si to vzdělání udělám, když mi to škola zaplatí a paní ředitelka říkala, že na to nemá peníze, že mi to nezaplatí, ať si to zaplatím sama a tenkrát to bylo tak, že kdybych to vzdělání měla, tak bych měla nárok na 13. platový stupeň a já jsem se jí ptala, že když si to teda sama zaplatím, tak jestli mi zaručí, že mi teda potom ten 13. platový stupeň dá, a ona říkala, že ne, že na to taky nemá peníze, tak jsem jí říkala, že jestli chce, abych dělala výchovného poradce, tak beze všeho, ale školu si k tomu dělat za svoje peníze, bez toho, že by se mi to nějakým způsobem ty finance vrátilo, že o to nestojím a nehledě na to, že já jsem nestála ani o tu funkci, protože moje maminka taky dělala výchovného poradce a velice mě varovala před tím. I když můžu říct, že moje maminka dělala toho výchovného poradce v době, kdy ta funkce byla spojena i s tím metodikem prevence, takže měla na hrbu všechno a v momentě, kdy se to od sebe oddělilo, tak ta práce toho výchovného poradce už mi zas tak nevadila, protože mně vadí ta prevence těch sociálně patologických jevů, to mi nedělá dobře tady to, to mi nevyhovuje, ale samotná práce výchovného poradce mi zas až tak nikdy nevadila pak.“

5. Zahrnuje Váš výkon funkce VP i nepřímou činnost vykonávanou mimo budovu školy?

6. Kde všude mimo budovu školy?

„Ano, doprovázím děti vždycky na ten úřad práce, pokud teda třeba třídní učitel si nepřeje tam s nimi být osobně a potom jenom jakoby domlouvám, stejně tak jako domlouvám exkurze na různé střední školy. A na těch středních školách, buď tam s nimi jdu, anebo když chce jít tam ten třídní učitel, tak si jde s nimi ten třídní učitel, takže záleží na tom, jak ten třídní učitel chce nebo nechce s tou třídou jít sám, pokud nechce on, tak jakoby jdu s nimi já.“

7. Domníváte se, že máte dostatek času na plnění povinností ve funkci VP nebo provádíte některé činnosti doma ve svém volném čase?

„S výchovným poradcem mám podle počtu dětí, které mám na starosti snížený úvazek, no ale ten snížený úvazek opravdu nepokrývá všechno, tady ta práce jak ona je nárazová, někdy se nic jiného neděje a nemusíte nic dělat, ale právě třeba ta práce s těmi přihláškami, ta kontrola, pokud si žáci přejí, aby se jim zkontrolovaly, pak ještě i ty zapsané úkoly, jestli to mají, čili ta úplná kontrola, pokud oni s tím přijdou, tak ta je tak náročná, že ta se dělá opravdu i o víkendech.“

8. Kolik hodin týdně strávíte povinnostmi VP?

„Nárazově, dalo by se říct, tak na té velké škole je to asi, já nevím, dvojnásobně než je ten zkrácený úvazek, takže těch 10 hodin týdně to udělá, ale je to nárazově, některý týden se neobjeví nic a z toho zase některý týden, kdyby byl nafukovací, tak je toho tolik, že prostě, člověk dělá i o víkendech, aby to všechno zvládl.“

9. ZŠ ve které pracujete má nad 800 žáků. Dle § 3 Nařízení vlády ČR č. 75/2005 Sb. má VP v ZŠ s počtem žáků nad 800 zkrácený rozsah přímé vyučovací činnosti o 5 hodin týdně. Máte takto zkrácený úvazek?

10. Pokud ano, domníváte se, že je to pro výkon Vaší funkce VP dostatečný čas?

„Ano, ale to nestačí, protože těch žáků je tolik, že těch 5 hodin to absolutně nepokryje, na menší škole, kdy jsem třeba předtím dělala výchovného poradce, tak tam jsem měla zkrácený úvazek o 2 hodiny, těch žáků bylo míň, ale zase, na to kolik jsem měla na starosti žáků, tak zase na to ty 2 hodiny nestačily, no ale zase jsem na tom líp než třeba ten metodik prevence, který má té práce daleko víc a úvazek nemá zkrácený vůbec a té práce má podle mého názoru daleko víc a pořád.“

11. Popište mi, prosím, jak by podle Vás měla role VP v ZŠ ideálně vypadat.

„Nejideálnější by bylo, kdyby výchovný poradce nebyl vůbec kantor a byl to prostě člověk, který to dělá jakoby na plný úvazek, že by neučil, ale dělal by tohle to, pak by třeba mohl i dělat ta dotazníková šetření. Já třeba tady ty dotazníková šetření jsem nikdy nedělala, nedělám a dělat nebudu, protože si myslím, že by je měl dělat speciálně na to školený odborník, stejně tak to vyhledávání těch žáků s těma vývojovými poruchami učení, to hrozně problematická práce, když mám odučit já nevím určitý počet hodin týdně a zároveň bych měla ty třídy obejít a podívat se, jak to vypadá, jaký ten žák má konkrétní problémy nebo nemá, protože když se potom vypisuje dotazník do PPP, tak by se to mělo přesně popsat, já toho žáka v té hodině vlastně nemám vůbec šanci vidět, jak se projevuje nebo neprojevuje, tak na prvním stupni je to jasné, tam to popíše třídní učitel, tam je to bez problému celkem, ty učitelky vědí, co to dítě neumí, co neumí, ale problematické je to na tom druhém stupni, kde se ti kantoři mění a od nich teda získávat některé informace je nadlidský úkol, takže prostě by bylo dobré, kdyby tuhle věc dělal člověk, který teda fakt neučí, nebo učí jen opravdu minimálně a má čas po těch třídách chodit se dívat na ty děti a pak té následné péči, dívat se co mu jde, co mu nejde, protože PPP něco doporučí, ale ne u každého dítěte to může fungovat a to člověk ví za ty roky už, co všechno PPP doporučila a může si vybrat, co vlastně už zažil, nezažil a zkusit třeba, že když na tohle to doporučení u toho dítěte nefunguje, tak vybrat třeba zase něco jiného z té praxe, takže jako spojení kantor a výchovný poradce je dost takové jako nevděčné.

Tam je to vděčné nebo tam si to člověk ošetří perfektně v těch třídách, kde učí, tak je to vděčné, tam má bezvadný přehled, ale tam, kde neučí, obzvlášť na té škole, která má 800 žáků, na té malé škole, tam se to všechno tak jako „prolátne“, nebo tam, kde je takové rodinné prostředí, tak tam se ví všechno hned, kdežto na té velké škole, tam prostě může se stát, že dítě jde do PPP až v osmé třídě, protože teprve v osmé třídě dostane třeba na češtinu paní učitelku, která si všimne, že dítě má třeba problém, protože předtím ty učitelky si toho nevšimly a já jako výchovný poradce bych na to nepřišla, když třeba učím matiku a přírod'ák.“

Já vám moc děkuji za rozhovor.

Příloha P4 – Otevřené kódování – kategorizace dat

tam ten třídní učitel, tak si jde s nimi ten třídní učitel, takže záleží na tom, jak ten třídní učitel

chce nebo nechce s tou třídou jít sám, pokud nechce on, tak jakoby jdu s nimi já. " Dostatek času na

*dostatek času
k plnění povinností
v rámci
povinností doma
v volném
čase
nikdy
nepokryje
kontrola
pokud si žáci
přejí, aby se jim
zkontrolovaly pak
ještě i ty zapsané
úkoly, jestli to
mají, čili ta úplná
kontrola, pokud oni
s tím přijdou, tak ta
je tak náročná, že ta
se dělá
opravdu i o
víkendech.*

7. Domníváte se, že máte dostatek času na plnění povinností ve funkci VP nebo, volném čase provádíte některé činnosti doma ve svém volném čase?

„S výchovným poradcem mám podle počtu dětí, které mám na starosti snížený úvazek, no ale ten snížený úvazek opravdu nepokryje všechno, tady ta práce jak ona je nárazová, někdy se nic jiného neděje a nemusíte nic dělat, ale právě třeba ta práce s těmi přihláškami, ta kontrola, pokud si žáci přejí, aby se jim zkontrolovaly pak ještě i ty zapsané úkoly, jestli to mají, čili ta úplná kontrola, pokud oni s tím přijdou, tak ta je tak náročná, že ta se dělá opravdu i o víkendech.“

Informant 2 má být, má být úvazek opravdu nepokryje všechno, práce s přihláškami, kontrola, ta se dělá i o víkendech.

*kolik hodin týdně
strávíte
povinnostmi VP?*

8. Kolik hodin týdně strávíte povinnostmi VP?

„Nárazově, dalo by se říct, tak na té velké škole je to asi já nevím, dvojnásobně než je ten zkrácený úvazek, takže těch 10 hodin týdně to udělá, ale je to nárazově, některý týden se neobjeví nic a z toho zase některý týden, kdyby byl nafukovací, tak je toho tolik, že prostě člověk dělá i o víkendech, aby to všechno zvládl.“

*Kolik hodin týdně VP vykonává svoji činnost
Nárazově, dalo by se říct, tak na té velké škole je to asi já nevím, dvojnásobně než je ten zkrácený úvazek, takže těch 10 hodin týdně to udělá, ale je to nárazově, některý týden se neobjeví nic a z toho zase některý týden, kdyby byl nafukovací, tak je toho tolik, že prostě člověk dělá i o víkendech, aby to všechno zvládl.*

*nad 800
žáků zkrácený
rozsah přímé
vyučovací
činnosti o
5 hodin
stejný
úvazek? Ano,
ostatečný čas?
ano, ale to nestačí,
protože těch žáků je
tolik, že těch 5 hodin
to absolutně nepokryje,
na menší škole, kdy jsem
třeba předtím dělala
výchovného poradce, tak
tam jsem měla zkrácený
úvazek o 2 hodiny, těch
žáků bylo málo, ale zase,
na to kolik jsem měla na
starosti žáků, tak zase na
to ty 2 hodiny nestačily,
no ale zase jsem na tom
líp než třeba ten metodik
prevence, který má té
práce daleko víc a úvazek
nemá zkrácený vůbec a té
práce má podle mého
názoru daleko víc a pořád.*

9. ZŠ ve které pracujete má nad 800 žáků. Dle § 3 Nařízení vlády ČR č. 75/2005 Sb. má VP v ZŠ s počtem žáků nad 800 zkrácený rozsah přímé vyučovací činnosti o 5 hodin týdně. Máte takto zkrácený úvazek?

*Zkrácený úvazek
Informant 2 působí v ZŠ s počtem žáků nad 800*

10. Pokud ano, domníváte se, že je to pro výkon Vaší funkce VP dostatečný čas?

„Ano, ale to nestačí, protože těch žáků je tolik, že těch 5 hodin to absolutně nepokryje, na menší škole, kdy jsem třeba předtím dělala výchovného poradce, tak tam jsem měla zkrácený úvazek o 2 hodiny, těch žáků bylo málo, ale zase, na to kolik jsem měla na starosti žáků, tak zase na to ty 2 hodiny nestačily, no ale zase jsem na tom líp než třeba ten metodik prevence, který má té práce daleko víc a úvazek nemá zkrácený vůbec a té práce má podle mého názoru daleko víc a pořád.“

Pro přímou vyučovací činnost úvazek o 5 hodin týdně, možná má být, aby mě zkrácený úvazek o 2 hodiny, těch žáků bylo málo, ale zase, na to kolik jsem měla na starosti žáků, tak zase na to ty 2 hodiny nestačily, no ale zase jsem na tom líp než třeba ten metodik prevence, který má té práce daleko víc a úvazek nemá zkrácený vůbec a té práce má podle mého názoru daleko víc a pořád.

*ideálně vypadat
Nejdeálnější by bylo,
kdyby výchovný poradce
nebyl vůbec kantor a byl to
prostě člověk, který to
dělá jakoby na plný úvazek,
že by neučil, ale dělal by
tohle to, pak by třeba mohl
i dělat ta dotazníková
šetření. Já třeba tady ty
dotazníková šetření, jsem
nikdy nedělala, a plný
úvazek, naučil, dělal
dotazníková šetření.*

11. Popište mi, prosím, jak by podle Vás měla role VP v ZŠ ideálně vypadat.

*Ideální činnosti VP v ZŠ
nejideálnější by bylo
pracovat jako VP v ZŠ na
plný úvazek a třeba mohl
i dělat ta dotazníková
šetření.*

„Nejdeálnější by bylo, kdyby výchovný poradce nebyl vůbec kantor a byl to prostě člověk, který to dělá jakoby na plný úvazek, že by neučil, ale dělal by tohle to, pak by třeba mohl i dělat ta dotazníková šetření. Já třeba tady ty dotazníková šetření, jsem nikdy nedělala, a plný úvazek, naučil, dělal dotazníková šetření.“

Příloha P5 - Pokyn ŘŠ ke konkretizaci úkolů VP v různých oblastech (kromě oblasti volby povolání)

Oblast výchovná

1. Ve spolupráci s ŘŠ, ZŘŠ, TU a ostatními zainteresovanými pedagogickými pracovníky školy organizačně zabezpečuje svolání výchovné komise.
2. Pořizuje zápis z jednání výchovné komise.
3. Zajišťuje a organizuje spolupráci s orgány státní správy a samosprávy, kurátory pro děti a mládež a zejména s orgány péče o děti. Vede aktuální seznam těchto institucí.
4. Ve spolupráci s TU a ostatními pedagogickými pracovníky zabezpečuje spolupráci s odbornými poradenskými zařízeními PPP, SVP, policie a s dalšími odbornými zařízeními regionu jako jsou Modrá linka a Linka bezpečí, Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti aj.
5. Spolu se ŠMP se podílí na sledování zvýšené absence žáků, řešení záškoláctví a záškoláctví podporované zákonnými zástupci.
6. Spolupracuje se školním metodikem prevence při odhalování dalších sociálně patologických jevů na škole a při jejich řešení (např. šikana, kouření, alkohol, drogy, rasová nesnášenlivost a intolerance, atd.).

Oblast práce se žáky s výukovými problémy a žáky se zdravotním znevýhodněním a postižením, se žáky mimořádně nadanými

1. Samostatně zajišťuje evidenci těchto žáků.
2. Spolu s ostatními pedagogickými pracovníky vytipovává žáky talentované a nadané.
3. Spolupracuje se zákonnými zástupci těchto žáků na vyšetření mimořádného nadání v PPP.
4. Spolu se zástupkyní ŘŠ pomáhá zajišťovat základní informace pro zajištění asistenta pedagoga.
5. Podává ve spolupráci s třídními učiteli, dyslektickým asistentem a dalšími pedagogickými pracovníky návrhy na vyšetření žáků v PPP.
6. Koordinuje spolupráci PPP, TU a zákonných zástupců při odesílání žáka na vyšetření.
7. Neprodleně seznamuje s výsledky vyšetření třídního učitele i ostatní pedagogické pracovníky.

8. Čtvrtletně sleduje výsledky práce vyučujících a žáků v této oblasti a případné nedostatky konzultuje s ředitelem školy, zástupcem ředitele a se zákonnými zástupci žáků, popř. se samotnými žáky.
9. Vede dokumentaci integrovaných žáků.
10. Zajišťuje sestavení individuálních plánů. Projednává je s vyučujícími, zákonnými zástupci i se žáky. V případě potřeby konzultuje s přiděleným speciálním pedagogem.
11. Průběžně kontroluje plnění a dodržování IVP, při zjištěných nedostatcích sjednává nápravu. Informuje zástupkyni ŘŠ, popř. ŘŠ.
12. Při opakovaném nedodržování úkolů vyplývajících zákonným zástupcům z IVP podává návrh na odstoupení školy od IVP.
13. Sleduje platnost zpráv z vyšetření, organizačně zajišťuje kontrolní návštěvy neplatných vyšetření, popř. vyřazuje žáky z evidence.

Ostatní úkoly výchovného poradce

1. Podílí se na výběru a zajišťování akcí, které jsou zaměřeny na výchovu, osvětu a zdravý životní styl.
2. Spolu se ŠMP zajišťuje programy nabízené odborem prevence Městské policie Brno.
3. Spolu se zástupkyní ŘŠ a ŠMP sleduje vypisování grantů (MŠMT, zastupitelstvem JM kraje, popř. jinými institucemi). Podílí se na výběru témat a zpracovávání vybraných grantových projektů.
4. Soustavně aktualizuje informace z oblasti výchovného poradenství na webových stránkách školy.
5. Soustavně se vzdělává v oblasti výchovného poradenství.
6. Spolu se zástupkyní ŘŠ pomáhá organizovat zápis do prvních tříd.
7. Sleduje změny v právních předpisech týkajících se problematiky výchovného poradenství a seznamuje s nimi ostatní pedagogické pracovníky školy.
8. Sleduje nabídky DVPP zaměřené na oblast výchovného poradenství a navrhuje ŘŠ proškolení pedagogů v této problematice.⁵¹

⁵¹ HUBATKOVÁ, E. *Činnost výchovného poradce na škole. Závěrečná práce funkčního studia*. 2009. 34. s.